

Opinnäytetyö

Aiempaa osallisemmat vanhemmat

Osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa

Noora Heinonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2019)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Noora Heinonen
Opinnäytetyön nimi: Aiempaa osallisemmat vanhemmat – Osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa
Sivumäärä: 47 ja 7 liitesivua
Työn ohjaaja: Satu Riikonen
Työn tilaaja: Nappulalinnan päiväkoti

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Nappulalinnan päiväkodin vanhempien osallisuutta päiväkodin arjessa tällä hetkellä. Tavoitteena oli saada vanhemmat enemmän osalliseksi ja pohtia, millä keinoilla se onnistuisi. Työn tilaajana toimi kaarinalainen päiväkotiyritys, Verkanappulat Oy, jolla on tällä hetkellä 18 päiväkotia Varsinais-Suomen alueella. Verkanappulat Oy on yksityinen päiväkoti, joka tarjoaa varhaiskasvatusta ja esiopetusta 1-6- vuotiaille. Itse opinnäytetyö sijoittui konkreettisesti Nappulalinnan päiväkotiin Piikkiöön, jossa tein lastentarhanopettajan sijaisuuksien keväällä.

Aineistonkeruumenetelminä käytettiin laadullisina menetelminä kyselyä, haastattelua, benchmarkingia, havainnointia sekä aivoriihettä. Määrällisenä menetelmänä oli kyselyn toinen puoli. Kysely ja haastattelu tehtiin päiväkodin lasten vanhemmille, aivoriihi varhaiskasvattajille. Benchmarking toteutettiin kahteen kunnalliseen päiväkotiin.

Idea osallisuudesta opinnäytetyön aiheeksi tuli Nappulalinnan johtajalta. Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää osallisuuden lisäämiseen eri keinoja, jotta vanhemmat olisivat enemmän läsnä päiväkodin arjessa. Aineistoa tuli niin vanhempien, varhaiskasvattajien kuin ulkopuolisen päiväkodin näkökulmasta.

Työ tuotti konkreettisen paperin, jossa on varhaiskasvatuksen aloittaville perheille vinkkejä siitä, kuinka he voivat olla osallisina päiväkodin arjessa. Aineiston pohjalta kävi ilmi, että perheet ja varhaiskasvattajat toivat esiin samankaltaisia kohtia, joissa osallisuutta voisi helposti lisätä yksinkertaisilla toimenpiteillä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, osallisuus, kasvatuskumppanuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Noora Heinonen
Title: More involved parents – increasing involvement in early childhood education
Number of Pages: 47 and 7 attachment pages
Supervisor: Satu Riikonen
Subscriber: Nappulalinna

The aim of this thesis was to survey the parents' participation in the daily life of the day-care centre Nappulalinna. The main goal was to find those measures that would help to get the parents more participated in the daily life. The orderer of this thesis was a Kaarina-based company, Verkanappulat Oy, which area of business is day-care centres. Verkanappulat Oy owns 18 day-care centres in Southwest Finland. The company's private day-care centres offer early childhood education and preschool education to children ages 1 to 6 years. This thesis took place in the day-care centre Nappulalinna in Piikkiö where I worked as a temporary kindergarten teacher last spring. The idea of focusing to the parents' participation as a subject for this thesis came from the manager of Nappulalinna.

The data, which this thesis was built on, takes into account the different aspects of parents, kindergarten teachers and even external day-care centres. In the collection of data, I utilized both qualitative and quantitative methods. The qualitative methods used were a survey, an interview, benchmarking, observation and a brainstorming session. As a quantitative method I used another survey. The survey and the interview were conducted to collect data from the parents, the brainstorming session collected data from the kindergarten teachers and the benchmarking was carried out in two public day-care centres.

As a result of this thesis, families that are starting early childhood education can now find more information and useful hints concerning how to be more participated in the daily life of a day-care centre. The collected data revealed that the families and the kindergarten teachers brought up similar ideas about how the participation could be increased with simple measures.

Keywords: early childhood education, engagement

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. VERKANAPPULAT, NAPPULALINNAN PÄIVÄKOTI.....	7
3. OSALLISUUS	9
3.1. Osallisuuteen vaikuttavia tekijöitä.....	10
4. OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	11
4.1 Varhaiskasvatuslain merkitys	15
5. KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	17
5.1 Benchmarking.....	18
5.2. Aivoriihi.....	19
5.3 Kysely	21
5.4 Haastattelu	23
5.5 Havainnointi.....	25
6. KYSELYN TULOKSET.....	27
7. TULOKSET TEEMOITTAIN.....	31
7.1 Lapsen ja ryhmän toiminta näkyväksi.....	31
7.2 Toiveena tutustua muihin vanhempiin	36
7.3 Lapsen varhaiskasvattajat tutummiksi.....	37
7.4 Oma kehittämis ehdotukseni tiivistettynä	39
8. LOPUKSI.....	41
9. OPASPAPERI OSALLISUUTEEN VANHEMMILLE.....	43
LÄHTEET.....	46
LIITTEET	48

1. JOHDANTO

Osallisuus on ollut ajankohtainen termi viime vuosina. Osallisuuteen ja sen lisäämiseen kiinnitetään jatkuvasti enemmän huomiota eri tahoissa: työpaikoilla, varhaiskasvatuksessa, kouluissa sekä harrastustoiminnassa. Yhteiskuntamme tuntuu havahtuneen siihen, että osallisuuteen tulisi panostaa aiempaa enemmän. Yksi Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteista on osallisuuden edistäminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Huomasin, että suurin osa varhaiskasvatukseen ja osallisuuteen liittyvistä aineistoista koski nimenomaan päiväkodeissa olevien lasten osallisuutta. Tämän vuoksi halusin siirtää näkökulman lasten vanhempiin. Vanhempien osallisuuden tukeminen on ollut viime aikoina ajankohtainen aihe. Nurmen ja Rantalan (2011, 29) mukaan vanhempien ensisijainen tehtävä on olla vastuussa lapsesta, hänen kasvatuksesta ja siitä, että he toimivat lapsen edun mukaisesti. Osallisuuden merkitys voidaan huomata esimerkiksi uudesta 1.9.2018 voimaan astuneesta varhaiskasvatuslaista (540/2018), jossa osallisuus on nostettu erityisesti esiin. Osallisuutta korostetaan varhaiskasvatuksessa, sillä tällä halutaan lisätä perheiden kuulemistä ja heidän mielipiteitään varhaiskasvatuksesta. Lisäksi perheille halutaan tarjota mahdollisuus olla mukana suunnittelemassa lapsensa varhaiskasvatusta ja arvioida sen laatua. Myös esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmaan, vasuun, on kirjattu, että lapsen suhteita vanhempiin on vaalittava. Jokaiselle lapselle laaditaan oma vasu yhteistyössä vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa. (Järvinen & Mikkola 2015, 13.)

Opinnäytetyön tilaajana toimii Nappulalinnan päiväkotipiikkiössä, jossa tein lastentarhanopettajan sijaisuuden keväällä 2019. Opinnäytetyöni tarkoitus on lisätä Nappulalinnan päiväkodin vanhempien osallisuutta. Aiempi ei-osallisuus eli osattomuus on saattanut johtua siitä, etteivät vanhemmat ole yksinkertaisesti tienneet, kuinka olla osallisina tai heillä ei ole ollut riittävästi voimavaroja olla päiväkodin arjessa mukana välttämättömyyksiä enempää (Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014, 100-101).

Osallisuudella on monia positiivisia vaikutuksia, joista suurimpia ovat kuuluminen yhteisöön, itsensä kokeminen merkitykselliseksi ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Vanhempien osallisuuteen panostaminen on osa ehkäisevää työtä, joka vahvistaa hyvinvointia ja terveyttä. Se, että perhe otetaan mukaan lasta käsittelevien asioiden päätöksentekoon, on tärkeä moniammatillisen yhteistyön edellytys. Huomio tulisi jatkossa suunnata erityisesti sellaisille vanhemmille, joiden voimavarat osallisuuteen ovat heikentyneet. Heikentymisen syynä voi olla esimerkiksi arjen toimimattomuus, riittämättömyyden tunne vanhempana ja olo, ettei pärjää vanhempana. (Halme, Vuorisalmi & Perälä 2014, 100-101.)

Opinnäytetyössäni luon ”Osallisuuden polut” -paperin päiväkodin aloittaville perheille, missä perheelle annetaan konkreettisia malleja, kuinka he voivat olla osallisena päiväkodin arjessa. Tarkoitukseni on tuoda kaikki osallisuuden keinot esille. Tällöin jokaiselle vanhemmalle edes yksi kohdista tuntuisi siltä, että hän on ollut osallisena toiminnassa jollain pienellä asialla, vaikka luuli, ettei ole esimerkiksi kiireiden vuoksi ehtinyt kauheasti olemaan läsnä. Käytän menetelminä havainnointia, aivoriiheä, haastattelua, benchmarkingia sekä kyselyä.

Opinnäytetyössäni paneudun seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten saada perheistä vielä osallisempia lapsensa varhaiskasvatukseen?
- Millä tavoin perheet haluaisivat olla osallisena?
- Mikä on osallisuuden taso nyt Nappulalinnan päiväkodissa?
- Miten muualla (erityisesti julkisessa) päiväkodissa osallisuus otetaan huomioon?

Aloitin opinnäytetyöni esittelemällä ensin tilaajani eli Verkanappulat Oy:n. Tämän jälkeen käsittelem aiheeseen liittyen osallisuutta, osattomuutta ja varhaiskasvatustilaa. Osallisuudesta siirryn kehittämistyön menetelmiin ja niiden tuloksien kertomiseen sekä analysointiin. Lopuksi esittelen tuotokseni.

2. VERKANAPPULAT OY, NAPPULALINNAN PÄIVÄKOTI

Opinnäytetyöni toimeksiantaja ja tilaaja on yksityinen päiväkotiyritys Verkanappulat Oy, jolla on Varsinais-Suomessa tällä hetkellä 18 päiväkotia. Nämä päiväkodit sijaitsevat kymmenessä eri kaupungissa Turun seudulla, kuten Piikkiössä, Littoisissa, Maskussa ja Kaarinassa. Verkanappulat Oy on kaarinalainen yritys, joka on perustettu vuonna 2000. Perustajana toimii Minna Takkula ja Kimmo Takkula. Päiväkoti tarjoaa kodinomaista ja kiireetöntä varhaiskasvatusta. (Verkanappulat 2019.)

Opinnäytetyöni teen Verkanappulat Oy:lle, mutta erityisesti Piikkiön toimipisteeseen, Nappulalintaan, jossa tein lastentarhanopettajan sijaisuuden keväällä 2019. Nappulalinnan päiväkodissa on tällä hetkellä neljä eri ryhmää, joista itse työskentelin Vana-moissa nuorimpien eli 1-2- vuotiaiden parissa. Työskentelin Koulutie 1:ssä, mutta tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani päiväkotia on muuttanut uuteen osoitteeseen, joten kaikki kirjoittamani pohjautuu juurikin edelliseen taloon.

Nappulalinnassa tarjotaan osa- ja kokopäivähoitoa 1-5- vuotiaille lapsille sekä 6- vuotiaille esiopetusta. Päiväkodissa on myös kielirikasteryhmät yli 3-vuotiaille, joiden kielenä on englanti. Nappulalinnassa työskentelee varhaiskasvattajina päiväkodin johtaja, lastentarhanopettajia, lähihoitajia sekä lastenohjaaja. Henkilökuntaa koostuu yhteensä 14 henkilöstä. Yhdessä ryhmässä on tavallisesti noin 3 varhaiskasvattajaa. Lisäksi henkilökuntaan kuuluu laitosapulainen. (Verkanappulat 2019.)

Nappulalinnan päiväkotia haluaa saada lisää keinoja siihen, miten vanhemmat saataisiin aiempaa osallisemmaksi varhaiskasvatukseen ja päiväkodin arkeen. Tarkoitukseni on kehittää vanhempien osallisuutta. Selvitin lastentarhanopettajan sijaisuutta tehdessäni, millaista Nappulalinnan vanhempien osallisuus on tällä hetkellä. Vanhempiä otetaan mukaan päiväkodin arkeen tutustumisella ennen päivähoidon aloittamista ja tämän jälkeen alkukeskusteluilla. Vanhemmat pääsevät keskustelemaan varhaiskasvattajien kanssa tuodessa sekä hakiessa lastansa päiväkodista. Iltapäivällä vanhemmille kerrotaan, miten lapsen päivä on sujunut, ja lasta koitetaan ikätason mukaisesti osallistaa kertomaan mahdollisimman paljon itse päivän kulusta. Kaksi kertaa vuo-

dessa laaditaan lakisääteinen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu, jonka tekevät varhaiskasvattajat ja perhe yhdessä. Siihen kirjataan tietoa lapsen kehityksestä, tavoista, motoriikasta sekä opituista asioista. Lisäksi vasuun voidaan kirjata vanhempien toiveita. Näiden lisäksi, jos perheillä herää huoli, voivat vanhemmat jutella varhaiskasvattajien kanssa erillisessä keskusteluajassa. Nappulalinna järjestää perheille erilaisia tapahtumia, joissa perheet pääsevät osalliseksi päiväkodin toimintaan. Oman työsuhteeni aikana päiväkodissa järjestettiin äitienpäiväaamiainen sekä tärkeän ihmisen - päivä, johon oli tervetulleita kaikki lapselle tärkeät ihmiset. Nappulalinnan päiväkodin tavoitteena on saada vanhempia aiempaa osallisemmaksi edellä mainittuihin toimiin.

Kehittämistyölläni etsin keinoja osallisuuden lisäämiseksi ja laadin ”Osallisuuden polut” -paperin vanhemmille. Tämä paperi lisää vanhempien tietoa osallisuudesta ja kertoo heille eri keinoista, kuinka olla osallisena varhaiskasvatuksessa. Osallisuuden edistäminen lähtee siitä, että varhaiskasvattajat tarjoavat perheille mahdollisuuden ja pohjan osallisuudelle, jotta perhe voi mahdollisimman matalakynnyksisesti olla läsnä arjessa.

3. OSALLISUUS

Osallisuus on tunne, jota voi tuntea ollessaan osallisena jossakin yhteisössä. Yhteisö voi olla esimerkiksi opiskelupaikka, tiivis naapurusto, työ, harrastus tai vapaaehtoistoiminta. Suurin osa suomalaisista kuuluu johonkin yhteisöön ja kokee olevansa osallisena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Miellänkin, että osallisuus -sanaan liittyy positiivinen sävy ja tietynlainen tavoiteltavuus: halu olla mukana jossakin. Tällöin muita arvostetaan, kaikki ovat tasavertaisia ja jokainen pystyy vaikuttamaan halutessaan asioihin, jotka koskettavat itseään. Edistämällä osallisuutta, vähennetään myös eriarvoisuutta ja pienennetään yksilön syrjäytymisvaaraa. Osallisuus ja sen merkitys hyvinvoinnille on puhututtanut viime vuosina suuresti, sillä osallisuus edistää hyvinvointia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Vuorenmaa (2016, 20) toteaa, että osallisuudesta on käytetty lähikäsitteinä voimaantumista, osallistumista sekä minäpystyvyyttä. Osallisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista, kuten mukanaolona, vaikuttamisena, vastuun ottamisena seurauksista ja aktiivisena toimintana. Sosiaalinen aktiivisuus ja osallisuus pienentävät erilaisia sairastumisriskejä, esimerkiksi masennukseen ja sydänsairauksiin liittyen. Kuolleisuuden ja pitkäaikaisen laitoshoidon riskit myös pienenevät, jos yksilö on sosiaalisesti aktiivinen. Osallistuminen ja osallisuus eivät ole sama asia, mutta osallistuminen on yksi väylä osallisuuteen. (Vuorenmaa 2016, 20.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) huomauttaa, että mitä korkeampi sosioekonominen asema ihmisellä on, sitä aktiivisempi hän on osallistumaan erilaisiin sosiaalisiin toimintoihin.

Osallisuuden lisäksi on huomioitava myös ei-osallisuus eli osattomuus. Termejä, jotka liittyvät osattomuuteen, ovat esimerkiksi passiivisuus, syrjäytyminen ja vieraantuminen. Osaton ihminen jää usein vaille yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista ja voimavaroista. Hän voi kokea, ettei hänellä ole mitään yhtymäkohtia palveluihin tai toimintaan, jotta voisi tehdä päätöksiä. Osallisuuden ulkopuolelle jäävät esimerkiksi syrjäytyneet ja työttömät ihmiset, jotka saattavat kokea olonsa ulkopuoliseksi ja sellaiseksi, etteivät he kuulu mihinkään yhteisöön. Syrjäytyneellä tarkoitetaan yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jäävää ihmistä. Osallisuuden ajatellaan olevan yksi hyvän

elämän perusedellytyksistä, sillä ihminen kaipaa sosiaalisia virikkeitä ja kanssakäymistä. Tällainen ei-osallisuus eli osattomuus voi olla jopa traumaattinen kokemus. (Kansalaisyhteiskunta 2004.)

3.1. Osallisuuden vaikuttavia tekijöitä

Perherakenteiden vaikutuksesta perheen sisäiseen osallisuuteen on vielä vähän tutkimustietoa, mutta joitain havaintoja on tehty. Esimerkiksi kahden aikuisen perheessä osallisuus on perheen sisällä vahvempaa kuin yksinhuoltajien, ja lapsen äidin kanssa samassa osoitteessa asuvien isien osallisuus on vahvempaa kuin eri osoitteessa asuvien. Ikä, työtilanne, taloudellinen tilanne, koulutus, terveydentila, ja erityisesti psykososiaalinen terveys, vaikuttavat omalta osaltaan osallisuuteen. Hyvä psykososiaalinen terveys on yhteydessä vahvempaan osallisuuteen. Osallisuutta heikentäviä tekijöitä ovat stressi, huolet, vastoinkäymiset perheessä sekä ristiriidat sosiaalisissa suhteissa. Osallisuutta lisääviä tekijöitä taas ovat positiiviset kokemukset vanhemmalla siitä, että hän pärjää vanhempana. Osallisuutta vahvistaa myös vertaistuen saaminen sekä tunne siitä, että lasta hoitavat työntekijät kohtaavat vanhemmat tasavertaisesti ja kunnioittavasti. (Vuorenmaa 2016, 32-35.)

4. OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

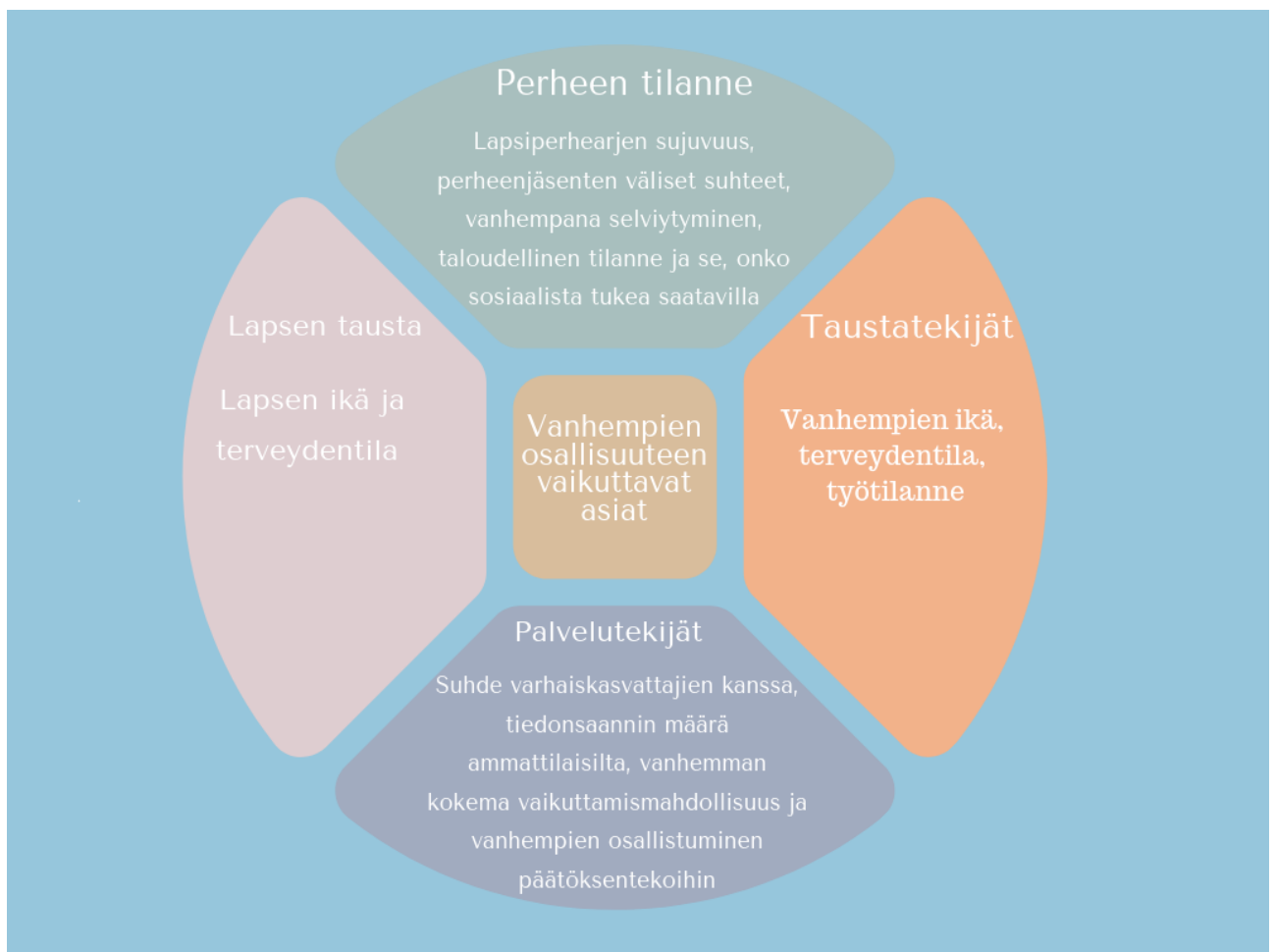
Varhaiskasvattajien tehtävänä on luoda edellytykset perheen osallisuuden tukemiselle. Vuorenmaan (2016, 23-24) mukaan vanhempi nähdään osallisena perheeseen, kun vanhempi luottaa omaan tietotaitoonsa kasvatuksessa, kykyynsä huolehtia lapsestaan sekä pystyy pitämään perhe-elämänsä hallinnassa. Osallisuuteen kuuluu myös realistinen ymmärrys perheen elämäntilanteesta ja kyky hankkia voimavaroja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. Osallisuutta pidetään edellytyksenä, jotta perhe kykenisi selviytymään haastavista elämäntilanteista, ja että vanhemmat voivat tarjota lapselle myönteiset kasvuolosuhteet myös vastoinikäymisissä. Vanhempien tehtävänä on ottaa aktiivinen rooli lapsen elämässä ja osallistua sekä vaikuttaa lapseen liittyvissä päätöksissä. (Vuorenmaa 2016, 23-24.)

Osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa vanhempien konkreettista osallistumista varhaiskasvatuksen arkeen, varhaiskasvatussuunnitelmien tekoon ja esimerkiksi vanhempainiltoihin. Kun vanhempien osallisuutta päiväkotiin vahvistetaan, vanhemmat tuntevat kuuluvansa päiväkotiyhteisöön ja ovat sitoutuneempia omien lapsiensa elämään. Lisäksi osallistumalla päiväkodin toimintaan, he saavat enemmän tietoa siitä, miten heidän lapsensa päivät todella etenevät, mitkä ovat päiväkodin ajankohtaiset kuulumiset ja pääsevät tutustumaan paremmin lastensa varhaiskasvattajiin. Vanhemmat pystyvät myös tällöin kertomaan varhaiskasvattajille olennaista tietoa lapsistaan, jolloin päiväkodille syntyy parempi ymmärrys siitä, mitkä ovat perheen mielenkiinnokohteet ja kuinka niitä voisi hyödyntää päiväkodin arjessa. (Acar & Akamoglu 2014, 82.)

Nappulalinnan päiväkodin johtaja toteaa sähköpostissa osallisuudesta seuraavasti:

”Varhaiskasvatuksessa edistetään osallisuutta kaikessa toiminnassa. Tämä korostuu enenevässä määrin päiväkodin arjessa. Tämä on edellyttänyt asian tietoista kehittämistä, jotta osallisuutta edistäviä toimintatapoja löytyisi lisää. Meille Nappulalinnassa sekä lasten että vanhempien osallisuus on tärkeää. Tämä huomioidaan niin suunnittelussa, toteutuksessa kuin arvioinnissakin. Osallisuus on yhdessä tekemistä ja yhteisöön kuulumista. Lasten ja vanhempien mielipiteet otetaan huomioon ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa niin oman lapsensa ryhmän kuin myös koko päiväkodin toimintaan.” (Nappulalinnan päiväkodin johtaja 2019.)

Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola (2011, 4-8) toteavat, että varhaiskasvattajat, jotka ovat perheiden kanssa vuorovaikutuksessa päivittäin, ovat olennaisin väylä lisäämään perheiden osallisuutta. Mutta jos varhaiskasvattaja ei ole itse saanut osallisuuden mallia omassa työyhteisössä, voi olla vaikeaa tukea perheitä siinä. Pahimmassa tapauksessa, jos osallisuutta ei synny päiväkodissa varhaiskasvattajien ja vanhempien välille, he eivät pysty suorittamaan heidän tärkeintä tehtäväänsä eli tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Olennaista on myös selvittää, minkälaiset mahdollisuudet vanhemmilla on vaikuttaa varhaiskasvatukseen, sillä sekin on yksi syy osallisuuden tai ei-osallisuuteen. (Venninen ym 2011, 4-8.)

KUVIO 1: Osallisuuteen vaikuttavat asiat. (Vuorenmaa 2016, 23-35.)

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatukseen on riippuvainen tausta- ja palvelutekijöistä, lapsen taustasta sekä perheen tilanteesta. Jos perheen tilanne on haasteellinen, vanhemmilla ei välttämättä ole ylimääräisiä voimia olla varhaiskasvatuksessa yhtään osallisempi kuin on välttämätöntä. Haasteita voi olla esimerkiksi lasten nukkumattomuus öisin, mikä heijastuu vanhempien väsymyksenä tai parisuhteessa olevat ongelmat, jotka kuormittavat. Taustatekijöistä vanhempien sairastuminen tai vaativat työolosuhteet voivat myös heikentää osallisuutta. Myös lapsen ikä ja hänen terveydentilansa vaikuttavat siihen, miten osallisia hänen vanhempansa ovat varhaiskasvatukseen. (Vuorenmaa 2016, 23-35.)

Syynä vanhempien osattomuuteen varhaiskasvatuksessa voi olla ajanpuute, vaikeat työajat, rohkeudenpuute, kiinnostamattomuus, sosiaalisten tilanteiden hoitaminen minimiteholla, tunne ettei voi vaikuttaa asioihin varhaiskasvatuksessa sekä kiire tuonti- tai hakutilanteessa. Lisäksi takana voi olla negatiivisia tuntemuksia omasta itsestään, jolloin vanhempi saattaa kokea olevansa tiellä päiväkodissa, hän saattaa kyseenalaistaa omia kasvatustaitojaan lastansa kohtaan, potea huonoa omatuntoa siitä, että joutuu jättämään lapsensa päivähoitoon tai hänellä ei ole luottamussuhdetta varhaiskasvattajiin. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011, 57.) Byingtonin ja Whitbyn (2011, 44-46) mukaan vanhempien osallisuus on liitetty usein tilanteeseen, jossa lapsella on ollut erityistarvetta. Tällöin vanhempien ja ammattilaisten on ollut pakko tehdä yhteistyötä, jotta lapsen tarpeet vastaavat palveluja. Tällainen ”pakon sanelema” osallisuus on siis tunnistettu paremmin kuin opinnäytetyössäni käsittelemä osallisuus.

Palvelutekijät kertovat siitä, millainen suhde varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien välillä on. Osallisuus varhaiskasvatuksessa perheen ja varhaiskasvattajien välille rakentuu pikkuhiljaa, vuorovaikutuksen avulla. Lämminhenkinen, luotettava, rehellinen ja empaattinen kohtaaminen varhaiskasvattajien ja perheen välillä auttaa muodostamaan hyvän vuorovaikutussuhteen. Perhe otetaan osalliseksi päivähoitosuhteen alussa tutustumiskäynneillä, alkukeskusteluilla sekä infopaketeilla päiväkodin tavoista. (Vuorenmaa 2016, 23-35.) Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VKK-Metro tutki 2011 kyselyn avulla lasten vanhempien ja varhaiskasvattajien osallisuutta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Tästä kävi ilmi, että perheet ovat kokeneet hyväksi osallisuudeksi sen, että ovat saaneet sähköisenä kuukausikoosteen siitä, mitä päiväkodissa on tehty. Vanhemmilla oli pienempi kynnys kommentoida tiedotteita, joita varhaiskasvattajat lähettivät kotiin ja olla tätä kautta enemmän osallisena päiväkodin arjessa. Varhaiskasvatusta aloittaessa lapsi ja perhe saa pehmeän laskun, jolloin on pienempi kynnys kysyä eri asioista, kun vanhemmat ovat paljon läsnä arjessa (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011, 50-52.)

4.1 Varhaiskasvatustilain merkitys

Varhaiskasvatuksella on suuri vaikutus lapsen elämään. Se luo pohjan lapsen oppimiselle, antaen jokaiselle lapselle mahdollisuuden yksilölliseen kehittymiseen. Varhaiskasvatus myös tasoittaa kotitaustojen eroavaisuuksia, mahdollistaa yhdessä oppimiseen ja tasa-arvoistaa mahdollisuuksia koulutusvalintoihin. Sen tulee olla laadukasta ja sen tulee pysyä ajan hermoilla jatkuvasti. Varhaiskasvatus nähdään lapsen oikeutena ja osana elinikäistä oppimista. Hyvin toimiva varhaiskasvatus ”- - tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimisen edellytyksiä sekä edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista - -” (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 10.) Suurimmat muutokset varhaiskasvatuksessa ovat sen muuttuminen opetus- ja kulttuuriministeriön alaiseksi vuonna 2013 sekä uusi varhaiskasvatustilain (540/2018).

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta kyseisessä toimintayksikössä. Tämä laaditaan yhdessä varhaiskasvattajien ja vanhempien kesken. Päiväkodeissa vasun laadimisesta vastaa lastentarhanopettaja. Nämä tavoitteet tarkastetaan säännöllisin väliajoin, vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatustilain (540/2018) yksi tavoitteista on toimia vanhempien kanssa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi. Tämän lisäksi varhaiskasvattajien tavoitteena on tukea lapsen vanhempia kasvatustyössä. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 29.) Varhaiskasvatustilainissa korostetaan, että lasten huoltajat täytyy ottaa osalliseksi ja vaikutusvaltaiseksi henkilöksi suunnittelussa, toteuttamisessa sekä arvioimisessa. (Parrila & Fonsén 2016, 83).

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan yhteistyötä varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä, jossa kumpaakin osapuolta kunnioitetaan, heihin luotetaan ja he kykenevät keskustelemaan dialogimaisesti. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten, joten hyvässä kasvatuskumppanuudessa vanhemmat kertovat tietonsa omasta lapsestaan sekä mielipiteistään ja toiveistaan varhaiskasvattajille. Mahkosen (2015, 146-147) mukaan onnistunut kasvatuskumppanuus lisää positiivisia tunteita varhaiskasvatuksesta ja synnyttää luottamuksen hoidon laadusta. Sujuva yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää, sillä toimiva kasvatuskumppanuus vaatii molemminpuolista sitoutumista vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Yhteistyö on yksinkertaista vanhempien asuessa lapsen kanssa samassa taloudessa, sillä tällöin yhteistyö tapahtuu molempien

vanhempien kanssa. Vanhemmille on annettava puhevalta ja mahdollisuus tulla kuul-
luksi, vaikka he eivät asuisikaan yhdessä. Olennaista onkin tehdä yhteistyötä molem-
pien vanhempien kesken.

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan seuraavasti:

”Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja op-
pimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elin-
ikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että huol-
tajat ja kasvattajat tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset ta-
voitteet ja ominaispiirteet. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden
vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä.” (Turun kau-
punki, Varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

5. KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tässä luvussa kerron käyttämästäni kehittämistyön menetelmistä. Käytin kehittämistyön laadullisina eli kvalitatiivisina menetelminä kyselyä, haastattelua, benchmarkingia, aivoriiheä sekä havainnointia. Valitsin menetelmiksi nämä, koska sain niistä sanallisesti enemmän irti kuin määrällisen aineiston kautta. Nämä menetelmät soveltuvat hyvin opinnäytetyöhöni. Kaksipuoleisen kyselyn toisella puolella oli kuitenkin myös määrällinen eli kvantitatiivinen kysely, jossa tehtävänä oli valita 1-5 asteikolla parhaiten kuvaava numero.

Valitsemillani menetelmillä tutkin, millaista osallisuus on vanhempien mielestä Napulalinnassa. Lisäksi selvitin varhaiskasvattajien ajatuksia vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Sain avoimesti tietoa kysymällä vanhemmilta ja varhaiskasvattajilta, mutta myös oma-aloitteisesti niin, että vanhemmat kertoivat esimerkiksi hakutilanteissa merkityksellistä tietoa. Oma roolini työntekijänä saattoi varmasti vaikuttaa tiedon luonteeseen.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 66-68) mukaan tutkimusotteeksi sopii konstruktiiivinen tutkimus silloin, kun tarkoituksena on tuottaa konkreettinen opas tai suunnitelma. On suositeltavaa käyttää tähän tutkimukseen useampaa menetelmää, mutta käytettävät menetelmät täytyy muistaa perustella. Konstruktiiivisessa tutkimuksessa käytetään pragmaattista totuuskäsitystä, joka tarkoittaa, että totta on kaikki, mikä toimii. Usein toimivuuden testaaminen voidaan tehdä vasta myöhemmin. En esimerkiksi voi testata tekemääni ”Osallisuuden polut” -paperia lasten vanhemmille vielä opinnäytetyöni kirjoittamisen aikana, vaan vasta myöhemmin saan kuulla, onko tästä ollut hyötyä.

Valitsemieni kehittämistyön tulosten luotettavuutta lisää se, että osallisuutta on tarkasteltu monen eri näkökulman ja menetelmän avulla. Laadullisten menetelmien avulla etsitään etukäteen rajatusta aiheesta niin paljon tietoa kuin on mahdollista, jotta

tutkittavaa ilmiötä ymmärrettäisiin paremmin ja laajemmin. Oleellista on yksityiskohtaiset kuvaukset tutkimusprosessista ja perustelut tulkinnoille, jotta johtopäätökset tutkimuksessa olisivat luotettavia. (Ojasalo ym. 2014, 105.) Opinnäytetyössäni kyselyn reliabiliteetin voi testata mittaamalla kyselyn toistettavuutta. Jos kysely tehtäisiin uudelleen ja sen tulos olisi sama, reliabiliteetti olisi hyvä.

5.1 Benchmarking

Benchmarkingissa Ojasalon ym. (2014, 186) mukaan yritetään ottaa selvää siitä, miten muissa organisaatioissa toimitaan ja ottaa hyvät käytännöt sieltä myös omaan käyttöön. Hyvät käytännöt ikään kuin ”varastetaan” omaan organisaatioon. Benchmarkingin kautta yritetään ymmärtää myös toisen saman alan organisaation menestykseen johtaneita syitä. Benchmarkingtuloksia ei ole tarkoitus kopioida suoraan itselleen, vaan niitä voi tarkastella luovasti ja poimien itselleen hyödylliset käytännöt.

Vertailin eri päiväkoteja, jotta voisin saada sellaisia ideoita ja toimintatapoja käyttöön, joita en olisi itse keksinyt. Otin vertailukohteeksi Askaisten päiväkodin sekä Ojoisten päiväkodin. Koin hyödylliseksi ottaa vertailukohteeksi nimenomaan kunnalliset päiväkodit, sillä työskennellessäni itse päiväkotiyrityksessä, uskon kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevan joitain erilaisia toimintamalleja. Valitsin tähän tarkoitukseen Askaisissa olevan päiväkodin, joka kuuluu Maskun kuntaan Varsinais-Suomessa. Suoritin benchmarkingin lokakuussa. Esittelin itseni ja opinnäytetyöni, jonka jälkeen esitin kysymykseni. Äänitin vastaukset, jotta pystyin keskittymään haastattelutilanteeseen paremmin. Tämä mahdollisti sen, että pystyin palaamaan äänitteeseen myöhemmin, eikä mikään tieto unohtuisi.

Käytin benchmarkingissa Askaisten päiväkotiin valmiiksi tekemääni pohjaa (Liite 4). Kysyin seuraavista asioista:

- 1) Miten osallistatte omassa päiväkodissanne vanhempia?
- 2) Minkälaisia eroja osallisuudessa on eri vanhempien välillä? Onko osallisuus samanlaista eri perheissä vai aivan laidasta laitaan?
- 3) Miten voisitte osallistaa vanhempia vielä enemmän?

Askaisten päiväkodin benchmarkingin lisäksi etsin internetistä tietoa muiden päiväkotien osallisuudesta, ja löysin Ojoisten päiväkodista hyvän toimintamallin, jonka esittelen myöhemmin. Sain tietää benchmarkingin avulla, kuinka kunnallinen päiväkotiosallistaa vanhempia ja mitä toimenpiteitä he ovat tehneet edistääkseen osallisuutta. Osallisuus oli tuttua haastateltavalleni ja sain paljon tietoa Askaisten päiväkodin osallisuudesta. Lisäksi haastateltava osasi vastata tutkimuskysymyksiini ammattitaitoisesti ja minulle tuli olo, että hän ymmärsi kysymyksenasetteluni juuri niin kuin olin pyrkinytkin.

Tällä hetkellä tiedän Nappulalinnan osallisuudesta, Askaisten päiväkodin osallisuudesta sekä sen, mitä Ojoisten päiväkotiosallisuus on kirjoittanut blogiinsa osallisuudesta. Yksinään en käyttäisi benchmarkingia ainoana menetelmänä, koska se ei tuottaisi tarpeeksi tietoa. Yhtenä menetelmänä muiden ohessa se oli hyvä, ja sain tietää sen avulla lisää kahdesta muusta päiväkodista. Kummastakin päiväkodista sain tietää osallistavista menetelmistä, joita voisi ottaa käyttöön Nappulalinnassa. Benchmarkingin kautta tulleet toimintatavat ovat osittain yleistettävissä suoraan muihin päiväkoteihin. Olisin kuitenkin voinut katsoa osallisuutta myös jostain muusta kuin varhaiskasvatuksen näkökulmasta, esimerkiksi koulumaailmasta. Sieltä olisin voinut saada jotain vinkkejä, joita olisi voinut soveltaa varhaiskasvatukseen.

5.2. Aivoriihi

Aivoriihen ideana on tuottaa paljon ideoita niin, että määrä korvaa laadun. Aivoriihi jaetaan kolmeen osaan, joista ensimmäisenä on *ongelman määrittely* ja aiheen rajaaminen. Tätä vaihetta seuraa *ideointivaihe*, jolloin tarkoituksena on, että jokainen osallistuja saa kertoa ideansa, eikä ideoita kohtaan kohdisteta minkäänlaista kritiikkiä, jotta tuotokset ovat mahdollisimman varauksettomia. *Ratkaisuvaiheessa* palataan syntyneisiin ideoihin, jolloin ideoita parannellaan ja ryhmitellään oikeisiin kategorioihin. Aivoriihen päällimmäisenä ideana on, että kun luovia ideoita heitetään ilmoille vapaasti, joukosta löytyy todennäköisesti uudenlaisia vinkkejä, joita ei ole aiemmin ajatellutkaan. Parhaimmillaan jonkun ideasta syntyy uusi idea, josta löydetään uudenlaisia ratkaisuja ja näkökulmia asioihin. (Innokylä 2019.)

Aivoriieheä suositellaan käytettäväksi ison ryhmän kanssa, jolloin ideoita syntyy enemmän kuin pienessä ryhmässä. Haittapuolena isossa ryhmässä on kuitenkin se, että siinä todennäköisemmin joku osallistujista jää sosiaalisempien ja näkyvämpien osallistujien varjoon. Tämän vuoksi ohjaajan on tärkeää pitää huolta siitä, että kaikki saavat äänensä kuuluviin ja osallistujien kesken vallitsisi mahdollisimman tasa-arvoinen ääni. (Innokylä 2019.) Ilmapiriin tulisi olla rento, jotta se loisi edellytykset hyvälle ideoilta. Harisalo (2011, 89-90) toteaa, että kaikkein viltimpien ajatusten taustalla nauru ja väsymys murtavat ajatuslukot sekä ennakkoluulot.

Valitsin aivoriiehen kehittämistyön menetelmäksi, sillä sen tarkoituksena on ehdotella kaikenlaisia mieleen tulevia ja jopa hulluja ideoita ilmoille liittyen vanhempien osallisuuteen. Mitä enemmän erilaisia ideoita ja näkökulmia, sen parempi. (Tevere 2019.) Opinnäytetyöni liittyy vanhempien osallisuuteen, ja varhaiskasvattajat ovat juuri se kohderyhmä, jonka kanssa vanhemmat ovat päivittäin kohtaamisessa. Aivoriiehen tarkoituksena oli saada varhaiskasvattajat pohtimaan, miten vanhempien osallisuutta saisi kehitettyä sekä saada heitä pohtimaan osallisuutta myös työpäiviensä aikana. Halusin osallistavan aivoriiehen menetelmäksi, jotta saan mukaan työntekijät, joita osallisuus koskettaa. On tärkeää kuulla varhaiskasvattajien mielipiteitä ja ajatuksia esimerkiksi päiväkodin tapahtumiin, vanhempien osallisuuteen ja varhaiskasvattajien osallistavuuteen liittyen.

Aivoriiehen toteutus

Kutsuin työpaikkani varhaiskasvattajia toukokuussa (n=3) luokseni arkipäivänä töiden jälkeen. Teimme aivoriiehen (Liite 1) pienryhmässä suullisesti ja äänitin sen, jotta voimme keskittyä tilanteessa kirjaamisen sijasta ideoimiseen. Aivoriiehen edetessä ideoita alkoi syntyä kaikilta osallistujilta. Osallistajat saivat kertoa ajatuksensa keskustelun lomassa vapaamuotoisesti niin, että kaikkia kuultiin tasapuolisesti. Aivoriiehi kesti noin tunnin, ja sen aikana oli aktiivista ja oma-aloitteista keskustelua. Jotkin kysymykset olivat heistä vaikeita, ja niissä pyrin ohjailemaan osallistujia takaisin pääky-

symyksen juurelle, selittämällä kysymyksen toisella tavalla. Koin ilmapiirin olleen positiivinen ja motivoitunut. Toimin fasilitaattorina ja aivoriihessä keskustelimme myös siitä, kuinka varhaiskasvattajat voisivat parantaa vanhempien osallisuutta entisestään.

Osallistuminen sekä osallistaminen on haastavinta niille varhaiskasvattajille, joille se on uutta ja joilla ei ole siitä kokemusta. Varhaiskasvattajan voimaantuminen lisää työhön omistautuneisuutta, energisyyttä sekä jaksamista vastata uusiin haasteisiin. (Veninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011, 26.) Tämän takia halusin tietää, miten luonani olleet varhaiskasvattajat kokivat osallisuuden. Jos se olisi ollut heille ihan tuntematon käsite, olisin tiennyt, ettei heillä ole kokemusta vanhempien osallisuudesta. Nyt käsite ja aihe oli kuitenkin kaikille tuttu. Aivoriihi oli menetelmäni opinnäytetyöhöni aivan välttämätön, sillä koin saaneeni paljon sellaisia ideoita ja ajatuksia, joita en olisi ilman aivoriiheä saanut. Käytän jatkossa aivoriihen tuloksista kirjainta A.

Kaikki mukaan pyytämäni varhaiskasvattajat suostuivat aivoriiheen ja esimerkiksi Vanamoiden varhaiskasvattajista osallistui kaikki. Muotoilin kysymykset ja ongelmat aivoriihessä niin, että sain mahdollisimman kattavat ja monipuoliset vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Aineisto pysyi myös alkuperäisessä muodossa muuttumattomana, sillä litteroin äänitteen tietokoneelleni sellaisenaan.

5.3 Kysely

Kyselyn avulla kerätään tietoa ihmisten asenteista, tavoista toimia sekä mielipiteistä. Kyselyä käytetään mittausvälineenä, jossa vastaaja täyttää lomakkeen kirjallisesti itsenäisesti, ilman kyselyn laatijan apua. Hyvänä puolena on tällöin kyselyn vastaajan tuntemattomuus, nopeus vastata ja helppo analysoitavuus. Huonona taas se, että vastaajamäärät saattavat jäädä mataliksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 184–197.) Kysymysten muotoilussa täytyy olla tarkkana, jotta vastaaja ajattelee kysymykset samoin kuin kysyjä on ne tarkoittanut. Jos vastaaja ymmärtää kysymykset väärin, tulokset voivat vääristyä ja koko kysely saattaa epäonnistua. (Valli 2015, 85.) Tärkeää onkin, että

kysymykset ovat selkeitä, ylimääräiset kysymykset ovat karsittu, eivätkä ne johdattele vastaajaa.

Vilka (2007, 27–28) ohjeistaa, että kaikilta vastaajilta kysytään standardoidut kysymykset, jotka ovat samanlaisia, samassa järjestyksessä ja liittyvät samaan asiaan. Näin tein itsekkin. Käytin strukturoitua kyselyä, josta käytetään myös nimitystä lomakehaastattelu. Strukturoituun haastatteluun voi sisällyttää myös avoimia kysymyksiä. Tekeväni kysely (Liite 2) oli kaksisivuinen ja sen ensimmäinen sivu koostui suljetuista monivalintakysymyksistä ja jälkimmäinen sivu avoimista kysymyksistä. Kaikilla vastaajilla oli valmiit ja samat kysymykset. Ensimmäisessä suljetussa osiossa käytin Likertin asteikkoa selvittääkseni vanhempien mielipiteitä kysymyksiini, joihin vastattiin asteikolla 1-5. Oikea vastausvaihtoehto ympyröidään. Kirjasin kyselyn alkuun myös sanallisesti, että 5 on parhain pistemäärä ja 1 huonoin.

Tiesin lapsiperhearjen olevan kiireistä, joten halusin tehdä kyselystä mahdollisimman matalakynnyksisen vastata, jotta saisin siihen mahdollisimman paljon vastauksia. Vanhemmat kävivät päiväkodilla kahdesti päivässä tuomassa ja hakemassa lapsen, joten mielestäni kyselyn palautuskin olisi helpompi tehdä päiväkodilla. Lisäksi minulla oli Vanamoiden ovelta muistutuslappu, jonka uskoin lisäävän palautusprosenttia, kun esimerkiksi autoon unohtuneen kyselyn voisi käydä saman tien hakemassa. Jos kysely olisi ollut internetissä, vanhemmat olisivat voineet muistaa kyselyn muistutuslappuni lukemisen jälkeen, mutta unohtaa asian taas kotona.

Kyselyn toteuttaminen

Tein vanhemmille kyselyn, joka käsitteli osallisuutta ja varhaiskasvattajien palautteenantoa. Koin kyselyn nopeaksi ja tehokkaaksi keinoksi saada tietää, mitä vanhemmat todella ajattelevat. Tein kyselyn omalle ryhmälleni, Vanamoille, mutta myös ikätasoltaan seuraavalle ryhmälle eli Unikoille. Motivaattorina kyselyn palauttamiselle toimi kaksi lelustettä, jotka arvoin ryhmien kesken. Kyselyt tehtiin nimettömänä mutta ryhmäkohtaisesti.

Jaoin kyselypaperit jokaisen Vanamoissa olevan lapsen koriin, jotta vanhemmat huomasivat ne hakiessa lasta hoidossa. Kyselyiden palautuslaatikko oli samassa tilassa. Olin myös sopinut oman ryhmäni varhaiskasvattajien kanssa, että pyrin kertomaan lasten kuulumiset siltä iltapäivältä, jotta voin samassa kertoa opinnäytetyöstäni ja kyselystä itse. Koin, että tällä tavoin vanhemmat palauttaisivat kyselyt herkemmin, kun olisin itse kertomassa siitä. Kyselyaikaa oli ensin yksi viikko, mutta pidensin sitä kahteen viikkoon. Kyselyyn oli aikaa vastata kokonaisuudessaan 27.5.2019-10.6.2019. Lisäsin muistutuslapun palautuksesta Vanamoiden oveen, jonka lisäksi muistutin jokaista perhettä hakutilanteessa palautuksesta kerran.

Vanamo-ryhmän yhdestätoista vanhemmista kyselyyn vastasi seitsemän. Unikoista vain kolme, lapsia oli ryhmässä 12. Luulen, että parempi vastausprosentti omassa ryhmässäni johtui siitä, että vanhemmat olivat vuorovaikutuksessa kanssani päivittäin ja olin selittänyt heille kyselystä ja opinnäytetyöstäni kasvotusten. Yksi syy saattaa myös olla, että koska Vanamot ovat olleet varhaiskasvatuksessa vähiten aikaa verrattuna muihin ryhmiin, vanhemmat saattavat vielä etsiä omaa paikkaansa ja tapaansa olla mukana päiväkodin arjessa. Koenkin, että osallisuuden panostaminen on tärkeintä nimenomaan nuorimpien ryhmässä, sillä silloin tavat olla osallisena vielä muokkautuvat ja heidät on helpompi sitouttaa verrattuna esimerkiksi vanhempien lasten vanhempiin, jotka eivät ole aiemmin olleet osallisina.

Erityisesti Vanamoissa kyselyn luotettavuus on hyvä, sillä yli puolet vastasivat kyselyyn ($n=7$) ja vastausprosentti on 64%. Kysely sopi hyvin menetelmäksi, sillä sain sen avulla paljon tietoa. Unikoiden huonommasta vastausprosentista johtuen päädyinkin siihen, että keskityn tuloksissa pelkästään Vanamoihin. Käytän vanhempien kyselyn tuloksista kirjainyhdistettä K jatkossa.

5.4 Haastattelu

Haastattelu on yksi suosituimpia tiedonkeruutapoja, jota käytetään aineistonkeruuta varten. Tämän jälkeen haastatteluaineistoa voidaan analysoida ja tulkita. Valitsin

haastattelun yhdeksi kehittämistyön tutkimusmenetelmäksi, sillä uskoin saavani arvokasta tietoa juurikin kasvotusten, kun keskustelu on rentoa ja haastateltava voi vastata täysin omin sanoin. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) toteavat, että yksilöhaastattelun etuna onkin se, että keskustelut ovat yleensä luontevia ja avoimia. Kun ajatuksensa voi ilmaista omin sanoin, mielipiteitä ja kritiikkiä tuodaan herkemmin ja rohkeammin esille.

Eskolan ja Vastamäen (2015, 27-29) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltavilta kysytään samat kysymykset, eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ole. Haastattelussakin on tärkeää muotoilla kysymykset helposti ymmärrettäviksi ja sellaisiksi, ettei niistä synny väärinkäsityksiä. Vastaajien tulee pystyä vastaamaan kysymyksiin samalla tavalla, eivätkä kysymykset saa olla johdattelevia. Oleellista on saada vastaajalle tunne, että hän kuuluu haastattelun kohderyhmään ja hänellä on riittävästi tietoa aiheesta. Loogisuuden vuoksi vain yhtä asiaa kysytään kerrallaan. (Vilka 2007, 77.) Haastattelin kahta Vanamo-ryhmän vanhempaa. Käytin puolistrukturoitua haastattelua (Liite 3) kummallekin vanhemmalle ja kysyin heiltä samat kysymykset. Kysyin myös muutaman tarkentavan kysymyksen, jos koin, etten täysin ymmärtänyt haastateltavan vastausta.

Haastattelin kahta vanhempaa päiväkodin tiloissa erikseen kesäkuussa. Haastatteluihin valikoitui *minun mielestäni* kaksi hyvin osallista ja varhaiskasvatuksesta kiinnostunutta henkilöä. Kummallakin vanhemmalla oli paljon sanottavaa ja toiveita osallisuudesta, joten koin saavani heiltä kattavat ja pätevät vastaukset. Käytän tuloksissa vanhempien (n=2) haastatteluista kirjainyhdistettä V. Realistisemmän kuvan Vanamoiden osallisuudesta vanhempien näkökulmasta olisin saanut kuitenkin ottamalla haastatteluihin osallisuuden ääripäät eli esimerkiksi yhden ei-osallisen vanhemman ja yhden hyvin osallisen. Näin olisin saanut myös toisenlaisen mielipiteen ja arvokasta tietoa siitä, miltä tuntuu, kun osallisuus varhaiskasvatuksessa ei tunnukaan itselle tärkeältä. Olisin myös voinut haastatella useampaa vanhempaa.

5.5 Havainnointi

Työni ohessa pystyin havainnoimaan herkästi, miten muut varhaiskasvattajat osallistavat perheitä ja miten eri perheet ovat konkreettisesti osallisena päiväkodin arjessa. Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2014, 114) toteavat, että havainnointi sopii yksilön toimintatavan ja vuorovaikutuksen seuraamiseen, sillä sen avulla saadaan tietoa ihmisten käyttäytymisestä. Havainnointia voidaan käyttää yksinään tai tukemaan muita menetelmiä. Havainnointi voi olla systemaattista, jolloin se on tiukasti säädeltyä ja havainnoija on usein ulkopuolinen toimija. Osallistuva havainnointi on puolestaan vapaampaa ja siinä havainnoija osallistuu toimintaan aktiivisemmin. (Hirsjärvi 2007, 209–210.)

Havainnointia käytetään saamaan välitöntä tietoa yksilön toiminnasta sekä käytöksestä. Havainnointi toteutetaan yksilön luonnollisessa ympäristössä, sillä sen avulla voidaan nähdä erinomaisesti, miten vuorovaikutus toimii tiettyjen ihmisten välillä. Se sopii laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi, joten koin sen hyvin oleelliseksi menetelmäksi opinnäytetyössäni. (KvaliMOTV 2019.)

Ojasalon ym. mukaan (2014, 114-117) on huomioitava, että havainnoitaessa havainnoija muodostaa usein tunnesiteitä havainnointiryhmäänsä. Tämä vie havainnoinnin objektiivisuutta pois, tehden siitä subjektiivisempaa. Lisäksi havainnoijan läsnäolo saattaa vaikuttaa tilanteeseen. Siksi tiedostan, ettei pelkkä havainnointi olisi yksinään riittänyt omassa kehittämistyössäni menetelmäksi, vaan se oli hyvänä lisänä tuke-massa muita menetelmiä. (Ojasalo ym. 2014, 114-117.) Ollessani samalla lastentarhanopettajana Nappulalinnan päiväkodissa, toimin osallistuvana ja aktiivisena havainnoijana, sillä en seurannut muita työntekijöitä ulkopuolisesta näkökulmasta. Havainnointituloksiani ei pysty yleistämään laajemmalle alueelle, sillä havainnointini perustuu vain Nappulalinnan Vanamojen ryhmään. Tulokset ovat päteviä, sillä saamani havainnointi antaa vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Havainnoin seuraavia asioita:

- Miten perheet olivat osallisena päiväkodin arjessa
- Kuinka perheet konkreettisesti osallistuivat päiväkodin toimintaan
- Mitä oman ryhmäni varhaiskasvattajat tekevät ottaakseen perheet osalliseksi
- Miten osallisuus vaihtelee eri perheiden välillä
- Millainen on hyvin osallinen perhe ja millainen puolestaan ei-osallinen perhe

6. KYSELYN TULOKSET

Tässä luvussa käyn läpi kyselyn tuloksia siitä syystä, että kyselyn tulokset olivat pääosin niin positiivisia, ettei kehittämisehdotuksia toimintaan juurikaan ole. Luvussa seitsemän käsittelen benchmarkingin, aivoriihen, havainnoinnin ja haastattelun tulokset, joissa tuli enemmän erilaisia osallisuutta lisääviä esimerkkejä esiin.

Vanhemmille tekemäni kysely mittasi osallisuuden lisäksi muitakin asioita, kuten:

- vanhempien tyytyväisyyttä tietomäärään lapsensa päivästä ja ajankohtaisista asioista
- sitä, miten vanhemmat kohdataan tuodessa sekä hakiessa
- kuinka onnistunutta kasvatuskumppanuus on ja miten hyvin vasuun kirjattuja asioita noudatetaan
- miten varhaiskasvattajat antavat rakentavaa palautetta

Kaksipuoleisen kyselyn (Liite 2) monivalintaosuus sai hyvät arvioinnit vanhemmilta. Keräämäni aineisto oli positiivista ja esimerkiksi kyselyn (n=7) keskiarvona oli vahva 4, kun asteikkona oli 1-5. Kaikki kohdat yhtä lukuun ottamatta saivat arvioinniksi 4 (hyvä) ja yksi kohdista 3 (ei hyvä, eikä huono). Erityisen tyytyväisiä vanhemmat ovat olleet kyselyn (n=7) mukaan kasvatuskumppanuuteen varhaiskasvattajien kanssa, vasuun kirjattujen pyyntöjen noudattamiseen sekä siihen, miten varhaiskasvattajat kohtaavat perheen. Jos olisin tehnyt vain määrällisen kyselyn, tilanne olisi saattanut näyttää siltä, ettei korjausehdotuksia ole.

Monivalintaosuuden toisella puolella oli avoin kysely, jonka kysymyksiin sai vastata omin sanoin. Käyn ensin läpi avoimet kysymykset, joissa oli paljon positiivisia vastauksia ja sen jälkeen näytän määrällisen kyselyn vastaukset.

Mihin olette erityisen tyytyväisiä lapsenne varhaiskasvattajissa?

Neljä vastaajista (n=7) mainitsi olevansa tyytyväisiä varhaiskasvattajien iloisuuteen ja hyväntuulisuuteen. Kolmessa vastauksessa todettiin, että lapsi tykkää varhaiskasvattajista. Yksi vastaajista sanoi, että varhaiskasvattajien ryhmähenki heijastuu positiivisesti.

Miten koet, että varhaiskasvattajat ovat kertoneet tähän mennessä rakentavat palautteet lapsenne päivästä?

Kuudessa vastauksessa (n=7) rakentava palaute on kerrottu hyvin, asiallisesti tai rehellisesti. Yhdessä näistä vastauksista oli lisänä mainittu se, että vanhemmalle on jäänyt epäselväksi se, toivotaanko, että näistä rakentavista asioista keskustellaan vielä kotona.

”Ihan hyvin kertoneet, tosin välillä voi jäädä epäselväksi, että toivotaanko, että kotona asiasta vielä puhutaan? Jos liittyy selvästi tiettyyn kehitysvaiheeseen, sen voisi sanoa, ettei jää mieleen vain lapsen käyttäytyminen tilanteessa. Keskusteleva ote asiaan.” (K1.)

Toivotteko, että nämä rakentavat asiat otetaan puheeksi heti (jotta kotona voidaan reagoida nopeasti ja ollaan jatkuvasti ajan tasalla) vai vasta silloin, jos käytös toistuu (jolloin vältetään siltä, että nämä rakentavat asiat toistuvat lapsenne kuulumisissa päivittäin)?

Kuusi vastaajaa (n=7) toivoivat asian otettavan puheeksi heti, jotta käytökseen voisi reagoida kotona niin, että tilanteeseen tulisi ratkaisu. Vanhemmat kokivat, että haluaisivat puhua asiasta kotona lapsen kanssa vielä perusteellisesti. Yksi vastaajista (n=7) sanoi, että toivoisi asiasta puhuttavan vasta silloin, jos käytös on toistuvaa.

”Palautteen voisi antaa vasta, kun käytös toistuu. Ettei siitä jatkuvasti muistutettaisi lapsen kuullen. Jos kerta asia on jo päiväkodissa tapahtuman jlk lapsen kanssa käyty läpi (ja asia on sen verran ”pieni”). Muuten kyllä haluaisimme olla tietoisia lapsen asioista, jotta pystymme kotonakin asiaa läpikäymään.” (K4.)

Miten toivoisit varhaiskasvattajien kertovan mahdollisen rakentavan palautteen lapsenne päivästä (esim. lapsi on satuttanut toista lasta tai henkilökuntaa)?

Kaikki vastaajat (n=7) arvostivat suoraa ja rehellistä palautetta lapsen päivästä. Vanhemmat pitivät myös tärkeänä sen kuulemista, miten vaihe vaiheelta asia on ratkaistu päiväkodissa. Yksi vastaajista mainitsi haluavansa, etteivät sivulliset olisi kuulemassa tätä rakentavaa palautetta. Hän lisäsi, että kokee myös tärkeäksi, että asia käsitellään lapsen kuullen:

”Jos on vakavasta asiasta kyse, niin haluaisimme tietää siitä heti. Tietenkin olisi kiva, jos tällaista asiaa läpikäydessä ei olisi sivullisia kuulemassa, mutta lapsen kuullen se on hyvä kertoa. Se antaa lapselle sen kuvan, että vanhemmat ja päiväkodin hoitajat ovat samaa mieltä asioista.” (K3.)

1) Kuinka tyytyväisiä olette siihen tietomäärään, jonka saatte tietää lapsenne päivästä?

1 2 3 **4,28** 5

2) Miten varhaiskasvattajat kohtaavat teidät tuodessanne ja hakiessanne lastanne?

1 2 3 **4,4** 5

3) Kuinka onnistuneeksi koet kasvatuskumppanuuden (molemminpuolinen kunnioitus, tasavertaisuus ja yhteiset tavoitteet) lapsesi varhaiskasvattajien kanssa?

1 2 3 **4,28** 5

4) Miten avoimesti voitte keskustella lapsesi asioista varhaiskasvattajien kanssa?

1 2 3 **4,28** 5

5) Kuinka hyvin varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita sekä teidän omia pyyntöjä varhaiskasvattajille noudatetaan?

1 2 3 **4,4** 5

6) Saatteko riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista, kuten retkistä?

1 2 **3,71** 4 5

7) Koetteko, että varhaiskasvattajat osaavat antaa hyvin rakentavaa palautetta?

1 2 3 **4** 5

8) Kohdellaanko perhettänne ja lastanne yksilöllisesti huomioiden?

1 2 3 **4,14** 5

KUVIO 2: Vanhempien kyselyn tulokset. 1-5 -asteikolla, jossa 5 on paras ja 1 huonoin.

7. TULOKSET TEEMOITTAIN

Sain monipuolisesti eri näkemyksiä ja mielipiteitä lasten vanhemmilta, varhaiskasvattajilta sekä muista päiväkodeista. Laadullisista menetelmistä sain arvokasta palautetta vanhemmilta sekä varhaiskasvattajilta, kun he saivat vastata omin sanoin. Tässä luvussa käsittelen asioita, joissa on kehittämissuositus. Kun kaikki kehittämissuositukselliset aineistot olivat tietokoneellani, värikoodasin samaan kategoriaan kuuluvat teemat samalla värillä. Näin minun oli helppo nähdä, toistuvatko tietyt teemat. Näistä nousi esille kolme erillistä teemaa, joihin haluan paneutua nimenomaan Nappulalinnan Vanamojen osallisuuteen liittyen. Teemat olivat:

- koko ryhmän toiminnan näkyvämmäksi tekeminen
- varhaiskasvattajat tutuiksi
- muihin vanhempiin tutustuminen

Käyn näitä teemoja tarkemmin läpi tässä luvussa.

7.1 Lapsen ja ryhmän toiminta näkyväksi

Tekemästäni kyselystä (n=7) käy selkeästi ilmi, että Nappulalinnan päiväkodin vanhemmat halusivat tietää enemmän siitä, mitä lapsen päiväkotiryhmä tekee arkisin. Vanhemmat ovat kiinnostuneita siitä, mitä lauluja lapsen ryhmä on laulanut ja mitä asioita on harjoiteltu yhdessä. Lisäksi vanhemmat halusivat tietää enemmän sekä lapsen omasta toiminnasta kuin myös koko ryhmän toiminnasta. Tämä tulee esille erityisesti kysymyksestä: ”Mitä tietoa haluaisit saada enemmän lapsesi päivästä?”

Uudet opitut asiat ja lapsen kiinnostuksen kohteet olivat asioita, joista kolme vanhempaa mainitsi kaipaavansa lisätietoa. Kahdessa vastauksessa (n=7) painotettiin, että

lapsen sosiaalisista suhteista haluttaisiin kuulla enemmän varhaiskasvattajilta. Erityisesti siitä, kenen kanssa lapsi leikkii ja miten sosiaaliset suhteet päiväkodissa sujuvat. Vanhemmat kokivat, että heidän olisi helpompi olla osallisena muiden lasten vanhempien kanssa, jos he tietäisivät enemmän, kenen kanssa heidän lapsensa viettää päiväkodissa aikaa:

”Jos lapsi leikkii usein saman lapsen kanssa, se voisi olla kiva tietää eli muodostuuko jo kaverisuhteita toisten lasten kanssa.” (K1.)

Kyselyn lisäksi haastattelin kahta vanhempaa, jotka kertoivat, että he kaipaavat enemmän tietoa lapsen koko ryhmän toiminnasta. Toinen haastateltava tarkensi vielä erikseen, että hän haluaisi tietää, mistä lapsen kulloinenkin käytös kumpuaa, ja se olisi helpompaa, kun tietäisi sen liittyvän päiväkotiin. Alla vanhempien toiveet asioista, joista haluaisivat kuulla enemmän:

”No just oman lapsen ryhmän toimintaa enemmän esille ja tietoa siitä, mitä ne oikeasti tekee. Myös ehkä se, että muutoksista voitaisiin infota selkeämmin. Whatsapp olisi myös kätevä lisä, kun sähköpostiviestit tuntuu vanhanaikaisilta ja hitailta.” (V1.)

”Haluaisin myös tietää enemmän tekemisestä, kun nyt lapsi on saattanut kotona puhua jostain, eikä mulla oo ollut tietoaakaan, että mistä se puhuu. Loppujenlopuks onkin selvinnyt, että joku hänen laulama laulu on päiväkodista tuttu, niin tällaisetkin vois kertoa kuulumisissa, niin perhe ois tietoisempi ja vois tukea näissä asioissa myös kotona. Olis hyvä tietää, mistä mikäkin lapsen toiminta kumpuaa. Oon kiinnostunut paljon siitä, miten päivät sujuu ryhmän kanssa ja mitä se koko ryhmä päivittäin puuhailee.” (V2.)

Kyselyn heikoimmat pisteet (3,7 asteikolla 1-5) tulivat kysymyksestä: ”Saatteko riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista, kuten retkistä?” Muiden kyselyvastauksien keskiarvot alkoivat kaikki nelosella, mutta tämän kohdan vastaus alkoi kolmosella.

Käyn seuraavaksi läpi kahta eri toiminnan näkyväksi tekevää tapaa: viikkokoostetta ja dokumentointiseinää. Molempia tapoja ei tietystikään tarvitse käyttää yhtäaikai-

sesti, sillä panostaessa toiseen tapaan, tietoa ja osallistavuutta syntyy usein jo riittävästi. Viikkokoostetta ei esimerkiksi tarvitse lähettää, jos dokumentointiseinään on jo kirjattu kaikki viikon aikana tehty toiminta.

Viikkokooste

Kysyin benchmarkingissa Askaisten päiväkodista, miten he tekevät toiminnastaan näkyvämpää vanhemmille. Heillä lastentarhanopettaja laittaa joka perjantai kotiin sähköpostiviestin, jossa kertoo koko ryhmän menneestä viikosta ja muistuttaa tulevan viikon menoista. Sain myös tietää, että vanhemmat ovat pitäneet tästä tavasta suuresti, ja heiltä on tullut jopa vastauksia näihin sähköpostiviesteihin. Samanlaisen viikkokoosteen tekoa Nappulalinnassa tukee erityisesti vanhempien kyselyiden ja haastatteluiden tulokset, joissa he haluaisivat tietää enemmän ryhmän toiminnasta.

Viikko-ohjelman lähettäminen sähköpostitse koteihin viikoittain olisi yksi vaihtoehto osallisempaan toimintaan. Se on helppo ja matalakynnyksinen asia tehdä varhaiskasvattajille, eikä vie kovin montaa minuuttia - mutta on merkityksellinen asia vanhempien osallisuutta ajatellen. Varhaiskasvatusopettaja vastaa pedagogisen toiminnan suunnittelusta viikoittain, mikä tekee varhaiskasvatuksesta tavoitteellista ja laadukasta. Päiväkodin arki on kuitenkin toisinaan hyvin spontaania ja toisinaan saattaa käydä niin, että ryhmä olisikin selkeästi enemmän loppuviikon energiaa purkavan jumpan tarpeessa kuin alkuperäisenä päivänä olevan maalaustuokion. Tällöin varhaiskasvattaja voi havainnoida omaa ryhmäänsä ja vaihtaa esimerkiksi jumpan ja maalaustuokion paikkoja keskenään saman viikon sisällä. Jos viikkokooste lähetettäisiin etukäteen, tällaisissa tilanteissa vanhemmille olisi jo lähtenyt sähköpostiviesti edellisellä viikolla, jolloin he saattavat olla siinä käsityksessä, että tietyn viikonpäivän kohdalla olleet tekemiset ovat toteutuneet. Jälkikäteen lähetetty viikkokooste on realistinen ja kertoo täsmälleen, mitä viikon aikana on oikeasti tehty.

Dokumentointiseinän aktiivisempi käyttö

Tämä alaluku liittyy vahvasti edelliseen (7.1 -luvun) teemaan tuoda lapsen ja ryhmän toiminta näkyväksi. Huomasin etsiessäni internetistä tietoa muista päiväkodeista, että joissain päiväkodeissa dokumentointiseinästä käytettiin nimitystä elämäseinä, joka tarkoittaa käytännössä samaa kuin Verkanappuloilla käytössä oleva dokumentointiseinäkin. Nappulalinnassa dokumentointiseinä on ollut käytössä jo ennen työsuhdettani.

Ojoisten päiväkotia kuvaa päivittäin lapsia ja tekee jokaisesta arkipäivästä oman esityksen heidän elämässään. Tämä vaatii heidän mukaansa työntekijöiltä sitoutuneisuutta, mutta koko henkilökunta kokee sen tärkeäksi, joten kuvia tulostetaan päivittäin:

”Kun olimme, tehneet tätä viikon, hämmästyin itsekin siitä, kuinka paljon meillä täällä tapahtuukaan sellaista, mitä emme edes osaa tai muista kertoa vanhemmille. Lukuisat kaverisuhteet, oivallukset ja oppimisen paikat, ne merkitykselliset hetket tehdään näkyviksi. Kun tunnemme tarpeet ja kasvatuksen tavoitteet kunkin lapsen kohdalla, pääsemme seinänkin avulla havainnoimaan ja arvioimaan toimintaamme”, kertoo Tarja avatessaan, miten henkilökunta käyttää taulua havainnoinnin ja arvioinnin välineenä. (Satakielen siivin -blogi 2018.)

KUVA 1: Ojoisten päiväkodin elämässä.

Ojoisten päiväkodin elämässä sai minut havahtumaan kunnolla siihen, että kuvaamalla arjen pienetkin hetket leikkiessä, vanhemmille välittyvät juuri ne (mahdollisesti kertomatta jääneet) hetket muiden lasten kanssa, joista he Nappulalinnassa haluaisivat kuulla enemmän. Näitä ovat lasten sosiaaliset suhteet päivittäin, josta vanhemmat olivat todenneet halunneensa saada lisätietoa. Kuvista vanhemmat voivatkin huomata esimerkiksi, että: ”Näköjään lapseni onkin leikkinyt Aapon kanssa junaleikkiä aamulla ja iltapäivällä lukenut tiiviisti yhdessä Severin kanssa. En tiennytkään, että hän viihtyy näin hyvin myös näiden poikien seurassa, hyvä tietää! Voinkin olla yhteydessä poikien vanhempain, niin voidaan sopia vapaa-ajallekin kyläilyjä pojille.” Erityisesti tämän dokumentoinnin ja dokumentointiseinän merkitys on suuri pienten ryhmässä, kun lapset eivät vielä välttämättä osaa kertoa sosiaalisista suhteistaan muihin lapsiin. Nappulalinnan päiväkotona painottaa pedagogista dokumentointia heidän dokumentointiseinäänsä. Dokumentointiseinän tarkoitus on antaa kaikille perheille ja lapsille tietoa viikosta sekä kuvin että sanoin. Erään ryhmän varhaiskasvattajan mukaan vanhempia pitäisi kuitenkin rohkaista katsomaan dokumentointiseinää:

”Dokumentointiseinä näkyy kaikki, mitä ollaan tehty. Kuvia vois mun mielestä olla enemmän. Vanamoissa se on toisaalta hankalaa, ku he ei tuota ihan niin paljoa sisältöä vielä. Vanhempien pitäis tulla kattoo seinää, mut jotkut vanhemmat ei tiedä, mitä siel seinäs on. En tiedä, pitäiskö vanhemmille sanoa, että he voi käydä kattomassa siellä. Laului vois laittaa kans dokumentointiseinään, et vanhemmat tietäis, mitä esim. lauletaan.” (A1.)

Helsingin Yliopiston 2018 julkaistussa uutisessa Mari Peltonen tiivistää, että pedagoginen dokumentointi tarkoittaa, että varhaiskasvatuksessa syntyneitä dokumentteja käytetään varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Dokumentit voivat olla lasten valokuvia, piirustuksia, muistiinpanoja ja esimerkiksi lauluja, joita käytetään vuorovaikutuksessa vanhempien sekä lasten kanssa. Verkanappulat Oy korostaa toiminnassaan pedagogista dokumentointia, jossa näkyy lasten oppiminen ja kehittyminen. Lapsen mielenkiinnonkohteista tehdään isompia projekteja, joihin syvennyttään toimintakauden aikana. Tällöin lapset voivat muistella projektia dokumentointiseinän kautta ja huomata, mitä ovat oppineet.

7.2 Toiveena tutustua muihin vanhempiin

Vanhempien toive tutustua muihin vanhempiin nousi selkeästi esiin erityisesti haastatteluissa. Molemmat haastateltavat vanhemmat (n=2) mainitsivat olevansa kiinnostuneita tutustumaan muihin vanhempiin. Toinen haastateltava myös kertoi olevansa uusi päiväkodissa, eikä siksi tunne muita äitejä tai isiä. Muutama vanhempi kertoi toiveistaan tutustua muihin vanhempiin myös oma-aloitteisesti tilanteissa, joissa lasta tultiin hakemaan päiväkodista ja vanhemmat jäivät rupattelemaan niitä näitä kansani. Haastatteluissa vanhemmat totesivat, että:

”Oon kyllä kiinnostunut kaikesta osallisuuteen liittyvästä, etenkin kun ollaan uusi perhe, eikä oo tuttuja täältä päiväkodista. Olis hyvä, jos olis enemmän yhteisiä tapahtumia vanhempien kesken tai vanhempainiltoja, joissa näkis muita vanhempia ja äitejä, joiden kanssa vois käydä vaikka kävelyllä vapaa-ajalla.” (V2.)

”Kaikki päiväkodin tapahtumat kiinnostavat ja haluan tietää, mitä lapseni tekee päiväkodissa. Tässä elämäntilanteessa koen tärkeäksi nähdä myös muiden lasten vanhempia ja tutustua heihin.” (V1.)

Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola (2011, 4) toteavat, että: ”Lasten kotitaustahan kulkee heidän mukanaan niin päiväkotiin kuin muuallekin. Näin lasten vanhempien osallisuuden voidaan ajatella olevan osa lasten osallisuutta.” On tärkeää ymmärtää, että vanhempien osallisuudella on suuri merkitys myös lapsen osallisuuteen. Jos esimerkiksi vanhemmat eivät halua olla osallisena päiväkodin tapahtumiin, ei lapsikaan välttämättä voi olla niissä osallisena, jos tapahtumat eivät sijoitu päiväkotipäivän ajalle. Vanhempien tutustumisen tueksi nostin esille päiväkodin järjestämän leikkitreffit-idean, jonka esittelen myöhemmin luvussa 7.4.

7.3 Lapsen varhaiskasvattajat tutuiksi

Havaitsin, että Nappulalinnan eteisessä on varhaiskasvattajien kuvat nimettynä. Tämä on osallisuutta tukevaa toimintaa, jota vanhemmatkin olivat kaivanneet, ja jonka avulla saadaan työntekijät tutummiksi perheille. Olen huomannut töissä ollessani, että perheet oikeasti pysähtyvät hakutilanteissa kuvien eteen ja lapset saattavat kertoa vanhemmilleen kuvien varhaiskasvattajista jotain. Lapsista on myös näyttänyt olevan hauskaa etsiä tuttuja kasvoja ja oman ryhmänsä varhaiskasvattajia kuvista. Aivoriihessä tuli lisäysehdotus tähän, kun yksi varhaiskasvattajista ehdotti, että päiväkodin eteiseen voisi kuvan lisäksi kirjoittaa varhaiskasvattajista pienen esittelyn. Näin vanhemmat saisivat vähän kosketuspintaa siihen, ketkä lapsen varhaiskasvattajat ovat, eivätkä he olisi niin ventovieraita.

Aivoriihessä (n=3) varhaiskasvattajat totesivat, että vanhempien osallisuus vaihtelee paljon. Heidän mielestään ei voi sanoa, millaista keskivertovanhemman osallisuus on,

sillä se on jokaisella vanhemmalla hyvin erilaista. Varhaiskasvattajat olivat yksimielisiä siitä, että toisinaan iltapäivällä on haastavaa kertoa kuulumisia, jos monta lasta hetaan samanaikaisesti. Kaikki varhaiskasvattajat kuitenkin kertoivat osallistavansa perheitä mahdollisimman paljon ja tukevansa perheitä osallisuuteen:

”Jotkut on enemmän kiinnostuneita oikeesti siitä, mitä heidän lapset oikeesti on tehny ja miten on oikeesti menny. Sit ootte varmaan huomannu, et jotkut vanhemmat haluais vaan ottaa lapsen ja lähteä ilman iltapäivän kuulumisia? Että vanhempia kiinnostaa tosi eri verran, eikä voi sanoo, että he haluais olla saman verran osallisina. Me työntekijät koitetaan kuitenkin tosi aktiivisesti keskustella vanhempien kaa ja tukee sil tavalla osallisuutta. Ja tietty kysellä perheiltäki lasten jutuista.” (A1.)

”Must päiväkodis pitäis olla enemmän keskustelui vanhempien kaa, ees jotain lyhyit. Niit on tosi vähän ja on haasteellist kertoo iltapäivisin vaan syvällisempii kuulumisia, ku silloin kaikki lapset haetaan aina samas rysässä ja viis muuta vanhempaa oottaa vieressä omaa kuulumisvuoroaan.” (A2.)

Kyselyssä (n=7) kysyin, miten varhaiskasvattajat kohtaavat vanhemmat hakiessa ja tuodessa lapsen. Neljä vastaajaa oli tyytyväisiä haku- ja tuontitilanteisiin. Loput kolme vastausta sisälsivät kaikki hieman rakentavaa kritiikkiä siitä, että aamuisin varhaiskasvattajat voisivat kohdata perheet vielä paremmin. Näistä välittyi tunne, että hakukuulumisiin vanhemmat ovat erittäin tyytyväisiä, mutta aamuisin lapsen tullessa hoitoon, toivotaan vielä läsnäolevampaa otetta:

”Aamulla toivoisin, että enemmän myös lapseen otettaisiin kontaktia, kysyttäisiin mitä kuuluu. Voi olla haastavampaa aamulla, kun vähemmän hoitajia paikalla. Haluaisin, että lapsi aamulla pääsee syliin. Hakiessa tulevat juttelemaan päivän kuulumiset.” (K2.)

”Hyvin kohdataan. Toivoisin, että enemmän kysyttäisiin aamusta tai viikonloppun kuulumisista. Herättää kiinnostusta lapsen vapaa-aikaan.” (K3.)

7.4 Oma kehittämisehdotukseni tiivistettynä

Kokosin pieniä ehdotuksia siitä, kuinka vanhempien osallisuutta voitaisiin parantaa varhaiskasvattajien toimesta. Osa näistä ehdotuksista tuli suoraan vanhemmilta kyselyn tai lapsen hakutilanteen pohjalta, osan löysin benchmarkingin kautta ja osa tuli itselleni mieleen.

Viestinnällisiä kehittämisehdotuksia on esimerkiksi teemoissakin ilmi tullut viikko-ohjelman lähettäminen sähköpostitse, muutoksista infoaminen aiempaa selkeämmin, Whatsappin käyttöönoton miettiminen ja vanhempainiltamateriaalien lähettäminen jälkikäteen kaikille. Lisäksi opinnäytetyöni tuotos ”Osallisuuden polut” -paperin pitäminen esillä saisi vanhemmat huomaamaan konkreettiset mahdollisuudet olla osallisena.

Leikkitreffit ideana on perheiden tutustuttaminen toisiinsa niin, että päiväkotia ilmoittaisi kerran kuukaudessa: ”Iloista joulukuuta! Tämän kuun leikkitreffitpäivä on sunnuntaina 15.12.2019 kello 15:00 Nappulalinnan päiväkodin pihalla. Tällöin teillä on mahdollisuus tavata muita päiväkodin perheitä.” Ajattelin tämän olevan päiväkodille hyvin matalakynnyksinen asia ilmoittaa, eikä varhaiskasvattajien tarvitsisi olla tällöin paikalla. Päiväkotia vain ilmoittaisi ajan ja paikan ikään kuin tiedonvälittäjänä.

Valokuvista ryhmän toiminta tulee paremmin esille. Tätä varten mainitsin helppokäyttöisen tulostimen ottamisen päiväkodin arkeen, jolloin kuvien tulostamiseen ei menisi niin paljoa aikaa. Toinen vaihtoehto voisi olla, että kuvat ladattaisiin salattuun osoitteeseen, johon on kaikilla vanhemmilla pääsy. Molemmat vaihtoehdot tietysti

edellyttävät, että tietosuoja-asiat on otettu huomioon ja vanhemmilta on pyydetty lupa valokuviin.

KUVIO 3: Ehdotukseni Nappulalinnan osallisuuden parantamiseksi.

8. LOPUKSI

Tämä osallisuuteen liittyvä opinnäytetyö sopii hyvin yhteisöpedagogille, sillä yhteisöpedagogien työnkuvassa keskiössä on osallisuuden tukeminen. Opiskeluiden myötä yhteisöpedagogeilla on ymmärrystä, kuinka kehittää osallisuutta ja miten muokata siitä monipuolisempaa. Lisäksi ydinosaamista on yhteisöllisyyden vahvistaminen, ehkäisevä työ ja pedagoginen toiminta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2018.) Uskon osallisuuden olevan keskeinen termi tällä alalla vielä pitkään. Opinnäytetyön kirjoittaminen oli hyvin mieluista, sillä tiesin osallisuudesta jo aiheena ennen työn kirjoittamista. Lisäksi varhaiskasvatus on kiinnostanut minua jo pitkään, jonka vuoksi haluaisin tulevaisuudessa työllistyä lasten pariin.

Aloitin opinnäytetyöprosessin keväällä 2019 Nappulalinnan päiväkodissa. Keräsin aineiston touko-kesäkuun aikana. Työsuhteeni aikana tutustuin päiväkodin perheisiin ja lapsiin, jolloin välillemme muodostui luottamussuhde ennen aineiston keräämistä. Syksyllä kirjoittaessani aineiston tuloksia ylös, huomasin selkeän yhteneväisyyden teemoissa, jotka toistuivat. Nämä kolme teemaa olivat: *koko ryhmän toiminnan näkyvämmäksi tekeminen, varhaiskasvattajat tutuiksi sekä muihin vanhempiin tutustuminen*. Vastasin tilaajan tarpeeseen luomalla rautalankamallisen ohjeen vanhemmille siitä, miten yksinkertaisilla asioilla he voivat olla osallisena päiväkodin arjessa. Monille vanhemmille sana *osallisuus* voi kuulostaa vaikealta terminä, eivätkä he välttämättä ole edes ymmärtäneet, että heidän ovat jo olleet osallisina monilla eri tavoilla.

Alkuperäiset tutkimuskysymykseni olivat:

- Miten saada perheistä vielä osallisempia lapsensa varhaiskasvatukseen?
- Millä tavoin perheet haluaisivat olla osallisena?
- Mikä on osallisuuden taso nyt Nappulalinnan päiväkodissa?
- Miten muualla (erityisesti julkisessa) päiväkodissa osallisuus otetaan huomioon?

Siihen, miten saada perheistä vielä osallisempia lapsensa varhaiskasvatukseen, vastaan tekemällä ”Osallisuuden polut” -paperin. Tilaaja pystyy jatkossa antamaan tämän paperin päiväkodin aloittaville perheille, jolloin perheet voivat rauhassa tutustua eri keinoihin, joilla perheet voivat olla osallisina. Paperi voisi myös olla esimerkiksi eteisen ilmoitustaululla, jolloin vanhemmat näkisivät sen huomaamattaankin ja kiinnittäisivät osallisuuden huomiota arjessa.

Nappulalinnan päiväkodin johtajan, Miia Jokiniemen, mielestä ”Osallisuuden polut” -paperi näytti selkeältä ja helppolukuiselta. Hän pitää tärkeänä osallisuuden edistämistä sekä perheiden kanssa ajatusten jakamista. Jokiniemi kertoo, että Nappulalinnan päiväkodista menee päivähoitopäätöksen kanssa ”Tervetuloa päiväkotiin” -esite, ja ”Osallisuuden polut” -paperi voisi hyvin mennä siinä samassa yhteydessä perheille kotiin. Tai sitten vaihtoehtoisesti aloituskeskustelun yhteydessä he voisivat jakaa perheille tämän ”Osallisuuden polut” -paperin.

9. OPASPAPERI OSALLISUUTEEN VANHEMMILLE

Opinnäytetyötä tehdessä itselleni syntyi idea siitä, minkä konkreettisen tuotoksen voisin tämän seurauksena tehdä. Alun alkaen mietin sen välillä, että onko järkevämpää valita tuotoksen kohderyhmäksi varhaiskasvatuksen työntekijät vai nimenomaan varhaiskasvatuksessa olevien lasten perheet. Internetistä löytyi jonkin verran kaikenlaisia opaslehtisiä ja ohjeita osallisuuden tukemiseen työntekijöille. Koen myös, että työntekijöiden kanssa on puhuttu hyvin paljon osallisuudesta, erityisesti vastavalmistuneiden ja opiskelevien työntekijöiden kanssa. Meillä myös koulussa osallisuus oli vahvasti läsnä. Suuntasin huomion perheisiin ja vanhempiin, jota osallisuus suoraan koskee varhaiskasvatuksessa. Tein konkreettisen ”Osallisuuden polut” -paperin (Liite 5), jonka laitan myös seuraavalle sivulle.

”Osallisuuden polut” -paperin idea on olla hyvin rautalankamallinen ohje osallisuuteen vanhemmille. Sen tarkoitus on herättää motivaatiota, oivalluksia sekä positiivisia tunteita vanhemmissa sen sijaan, että he kokisivat paperin viisiportaisuuden taakkana. Ensimmäisellä portaalla on päiväkodin aloitus, joka on kaikilla vanhemmilla jo takanapäin. Tällöin heille syntyy ensimmäinen ahaa-elämys siitä, että heillähän on ollut mahdollisuus tutustua päiväkodin arkeen ennen lapsen aloittamista päiväkodissa. Joillekin saattaa tulla myös oivallus, että: ”Aivan, tämäkin tosiaan lasketaan osallisuuteen.”

Dokumentointiseinän nostin esiin toiseksi kohdaksi, sillä varhaiskasvattajilta tuli palautetta, että vanhempia tulisi rohkaista katsomaan dokumentointiseinää. Kun dokumentointiseinä on nostettu tässä esille, uskon sen lisäävän vanhempien kiinnostusta mennä katsomaan sitä jatkossa. Kolmantena kohtana on koko perheen tapahtumat,

joita Nappulalinnan päiväkotia järjestää eri vuodenaikoina. Neljäntenä kohtana on kuulumiset, jotka perheet kuulevat varhaiskasvattajilta lapsen jokaisen päivän jälkeen iltapäivällä. Viidenneksi kohdaksi nostin vanhempien muistutukseksi sen, että jos vanhemmat kokevat haluavansa jutella varhaiskasvattajien kanssa enemmän kuin kuulumisten ja vasujen aikana pystyvät, he voivat sopia erillisen keskusteluajan.

Huomasin itse työskennellessäni lastentarhanopettajana kaikkein pienimpien ryhmässä, Vanamoissa, että perheet kaipaisivat rohkaisua ja tietoa osallisuudesta ja siitä, minkälaisia toimia varhaiskasvattajat heiltä toivovat. Vanamoiden tiloissa on dokumentointiseinä, johon kerätään materiaalia siitä, mitä ryhmä on tehnyt. Materiaali voi olla koko ryhmän syysaiheinen maalaus, valokuvia puuhapäivästä tai esimerkiksi laulu, jota on harjoiteltu viime viikkoina. Perheet pääsevät kurkistamaan tällä tavoin oman lapsensa ryhmän toimintaan läheisemmin. Huomasin kuitenkin, että kun tämä dokumentointiseinä oli ryhmän tiloissa, dokumentointiseinä ei tavoittanut kaikkia Vanamo-ryhmän vanhempia. Vanhemmat saattoivat kokea, ettei olisi soveliaista tulla lapsen ryhmän tiloihin tai että he olisivat jollain tavalla varhaiskasvattajien ”tiellä”, jos tulisivat tiloihin katsomaan pidemmäksi ajaksi kuin olisi välttämätöntä. Siksi koenkin, että nimenomaan vanhemmille pitäisi tarjota päiväkodin alkaessa infopaketti kaikista näistä yksinkertaisistakin keinoista, joilla he voivat olla osallisina. Paperille painettu rohkaiseva kannustus toisi vanhempia enemmän läsnäoleviksi, kuten: ”Olet aina tervetullut kurkkaamaan dokumentointiseinäämme, johon keräämme tietoa lapsenne ryhmän tekemisistä.”

OSALLISUUDEN POLKUJA

Kuinka olla osallisena arjessa?

1 PÄIVÄKODIN ALOITUS

Ennen päivähoiton aloitusta perheillä on mahdollisuus tulla tutustumaan päiväkodin arkeen ja nähdä, millaiset päivärutiinit meillä on. Tällöin pääsee myös tutustumaan varhaiskasvattajiin paremmin ja näkee, kuinka he tekevät töitä.

2 DOKUMENTOINTISEINÄ

Keräämme lapsenne ryhmän arjesta koostetta dokumentointiseinälle, joka sisältää esimerkiksi valokuvia, lähiaikoina laulettuja lauluja ja opittuja asioita. Dokumentointiseinä sijaitsee lapsenne ryhmän tiloissa, ja olette aina lämpimästi tervetulleita katsomaan, miltä lapsenne päiväkotiarkea on näyttänyt.

3 KOKO PERHEEN TAPAHTUMAT

Järjestämme säännöllisesti tapahtumia perheille, kuten äitienpäiväaamiaisia, Tärkeän aikuisen -päiviä sekä puuhapäiviä. Näissä perheet tapaavat muita perheitä ja varhaiskasvattajia paremmin.

4 KUULUMISET

Tuodessa ja hakiessa vanhemmat kohtaavat lapsen varhaiskasvattajat. Hakiessa lapsenne päiväkodista iltapäivällä, saatte kuulla lapsenne päivästä ja siitä, mitä lapsen ryhmä on päivän aikana harjoitellut ja puuhaillut.

KESKUSTELUT

5 Kahdesti vuodessa on vasukeskustelut varhaiskasvattajien kanssa, joiden lisäksi vanhempien on aina myös mahdollisuus jutella varhaiskasvattajien kanssa kahdestaan tarvittaessa.

KUVIO 3: Osallisuuden polut.

LÄHTEET

Acar, Serra & Akamoglu, Yusuf 2014. Practices for Parent Participation in Early Intervention. Early Childhood Special Education.

Byington, Teresa & Whitby, Peggy 2011. Empowering families during the early intervention planning process.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aneistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Finlex 2018. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 10.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Halme, Nina & Vuorisalmi, Merja & Perälä, Marja-Leena 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Harisalo, Risto. 2011. Luovuuden teknologia. Ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Helsingin Yliopisto 2018. Varhaiskasvatus matkalla kohti pedagogista dokumentointia. Viitattu 22.10.2019. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-opiminen/varhaiskasvatus-matkalla-kohti-pedagogista-dokumentointia>

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2018. Yhteisöpedagogin opinto-opas. Koulutuksen tavoitteet. Viitattu 01.09.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/07/yhteisopedagogi-opinto-opas-humanistinen-ammattikorkeakoulu.pdf>

Innokylä 2019. Aivoriihi. Viitattu 01.10.2019. <https://www.innokyla.fi/web/malli109565>

Jokiniemi, Miia 2019. Nappulalinnan päiväkodin johtaja. Verkanappulat Oy. Sähköpostiviesti 13.11.2019.

Järvinen, Kirsi & Mikkola, Petteri 2015. Oletko Sä Meidän Kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyden varhaiskasvatuksessa. 1. painos. Helsinki: Pedatieto Oy.

Kansalaisyhteiskunta 2004. Osallisuus. Viitattu 05.10.2019. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/aiemmat_artikkelit/osallisuus

Koivula, Merja, Siippainen, Anna & Eerola-Pennanen, Paula 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Mahkonen, Sami 2015. Varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita.

Nurmi, Suvielise & Rantala, Kaisa & PTK - poikien ja tyttöjen keskus 2011. Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat: PTK - poikien ja tyttöjen keskus.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Parrila, Sanna. & Fonsén, Elina 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Kä-sikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäope-tuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.09.2019. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

Satakielensiivin- blogi 2018. Elämäseinä tuo varhaiskasvatuksen toiminnan ja lapsen arjen näkyväksi. Viitattu 1.9.2019. <https://satakielensii-vin.wordpress.com/2018/09/28/elamaseina-tuo-varhaiskasvatuksen-toiminnan-ja-lapsen-arjen-nakyvaksi/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Osallisuus. Viitattu 15.10.2019.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Tevere 2019. Aivoriihi. Viitattu 03.09.2019. <https://tevere.fi/menetelmat/aivoriihi/>

Turku 2017. Turun varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 13.09.2019. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_varhaiskasvatussuunni-telma_150517.pdf

Valli, R. & Aaltola, Juhani. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Venninen, Tuulikki, Leinonen, Jonna, Rautavaara-Hämäläinen, Maija & Purola, Karo-liina 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tar-koittaa?” Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päivä-kodeissa. Työpapereita 2012:2. Helsinki: Socca.

Verkanappulat 2019. Verkanappulat. Viitattu 14.10.2019. <https://www.verkanappu-lat.fi/verkanappulat/>

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorenmaa, Maaret 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

LIITTEET

Liite 1: Varhaiskasvattajien aivoriihi

- 1) Millaiseksi koet perheiden osallisuuden tällä hetkellä?
- 2) Millä tavoin päiväkotitukee osallisuuteen nyt?
- 3) Miten osallisuutta saisi lisättyä? Entä miten vanhempia saisi enemmän läsnäoleviksi?
- 4) Miten vanhempia saisi antamaan rohkeammin palautetta?
- 5) Millä tavoin viestitte perheiden kanssa? Mitä muita viestimistapoja voisi olla, joissa perheet pääsisivät mukaan päiväkodin arkeen?
- 6) Luuletteko, että perheet haluaisivat olla enemmän vai vähemmän osallisina päiväkodin arjessa?
- 7) Miten uudet perheet saisivat paremmin otettua osalliseksi?
- 8) Koetteko vanhempien kohtaamisen vaikeaksi? Minkälaiset perheet ovat haastavia osallistaa?
- 9) Miten omaa toimintaanne voisi muuttaa, että perheet kokisivat tullessa vielä paremmin kuulluiksi ja nähdyiksi?
- 10) Jos pitäisi tehdä ”näin pääset osalliseksi päiväkodin arkeen”- lehtinen, mitä se sisältäisi?
- 11) Minkälaisia tapahtumia päiväkodissa voisi olla enemmän, joihin perheet olisivat tervetulleita?
- 12) Miten dokumentointiseinää hyödynnetään nyt ja miten siitä saisi vielä toimivamman?

Liite 2: Kysely vanhemmille, sivu 1

Hyvät vanhemmat!

Olen Noora Heinonen ja opiskelen yhteisöpedagogiksi, erikoistuen lapsiin ja nuoriin. Teen opinnäytetyöni Nappulalinnan päiväkotiin, ja sen aiheena on vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Toteutan asiakastyytyväisyyskyselyn Nappulalinnan lasten vanhemmille, ja toivomme saavamme sen avulla tärkeää tietoa siitä, miten päiväkodin arkea voisi kehittää vielä entistäkin paremmaksi.

Kyselyn avulla kartoitamme lasten vanhempien näkemystä ja mielipidettä varhaiskasvatukseen ja osallisuuteen liittyen, joten vastaamalla kyselyyn teillä on mahdollisuus olla mukana päiväkodin toimintamallien kehittämisessä. Kysely tehdään nimettömänä, ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Mikäli perheessänne on useampia lapsia hoidossa Nappulalinnassa, toivomme teidän vastaavan jokaisen lapsen kohdalla omaan kyselyyn, jotta asiakastyytyväisyyskysely saadaan kohdistettua oikeaan ryhmään.

Pyydämme palauttamaan kyselyn viimeistään 3.6.2019 Vanamoiden eteisessä olevaan valkoiseen palautelaatikkoon.

Lämpimät kiitokset jo etukäteen ja ihanaa kesää!

Terveisin,

Noora Heinonen

Liite 2: Kysely vanhemmille, sivu 2

Monivalintaosuus arvostellaan asteikolla 1-5 niin, että 5 on parhain pistemäärä ja 1 huonoin.

1= Huono

2= Kohtalainen

3= Ei hyvä, eikä huono

4= Hyvä

5= Erinomainen

1) Kuinka tyytyväisiä olette siihen tietomäärään, jonka saatte tietää lapsenne päivästä?

1 2 3 4 5

2) Miten varhaiskasvattajat kohtaavat teidät tuodessanne ja hakiessanne lastanne?

1 2 3 4 5

3) Kuinka onnistuneeksi koet kasvatuskumppanuuden (molemmipuolinen kunnioitus, tasavertaisuus ja yhteiset tavoitteet) lapsesi varhaiskasvattajien kanssa?

1 2 3 4 5

4) Miten avoimesti voitte keskustella lapsesi asioista varhaiskasvattajien kanssa?

1 2 3 4 5

5) Kuinka hyvin varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita sekä teidän omia pyyntöjä varhaiskasvattajille noudatetaan?

1 2 3 4 5

6) Saatteko riittävästi tietoa ajankohtaisista asioista, kuten retkistä?

1 2 3 4 5

7) Koetteko, että varhaiskasvattajat osaavat antaa hyvin rakentavaa palautetta?

1 2 3 4 5

8) Kohdellaanko perhettänne ja lastanne yksilöllisesti huomioiden?

1 2 3 4 5

Liite 2: Kysely vanhemmille, sivu 3

1) Mitä tietoa haluaisit saada enemmän lapsesi päivästä? Vai onko antamamme tietomäärä tarpeeksi riittävä, etkä kaipaa enempää tietoa?

2) Miten varhaiskasvattajat kohtaavat teidät hakiessa ja tuodessa lapsenne?

3) Mihin olette erityisen tyytyväisiä lapsenne varhaiskasvattajissa?

4) Miten koet, että varhaiskasvattajat ovat kertoneet tähän mennessä rakentavat palautteet lapsenne päivästä?

5) Toivotteko, että nämä rakentavat asiat otetaan puheeksi heti (jotta kotona voidaan reagoida nopeasti ja ollaan jatkuvasti ajantasalla) vai vasta silloin, jos käytös toistuu (jolloin vältetään siltä, että nämä rakentavat asiat toistuvat lapsenne kuulumisissa päivittäin)? Jos haluatte vielä perustella vastauksenne, niin arvostaisimme sitä suuresti

6) Miten toivoisit varhaiskasvattajien kertovan mahdollisen rakentavan palautteen lapsenne päivästä (esim. Lapsi on satuttanut toista lasta tai henkilökuntaa)?

Kiitos vastauksistanne, ne olivat äärimmäisen tärkeitä!

Liite 3: Vanhempien haastattelukysymykset

- 1) Koetteko, että olette päässeet osalliseksi hyvin Nappulalinnan toimintaan?
- 2) Miten paljon haluaisitte olla osallisena?
- 3) Minkälaista toimintaa kaipaisitte päiväkotiin, jossa voisitte olla osallisena?
- 4) Onko teillä jotain korjausehdotusta, miten tämänhetkistä osallisuutta voisi muuttaa?
- 5) Jos aloittaisitte päivähoidon vasta nyt, mitä muutoksia tekisitte siihen infomäärään nähden, jonka saitte ihan alussa aloittaessanne päivähoitoa?

Liite 4: Benchmarking Askaisten päiväkodin työntekijöille

- 1) Miten osallistatte omassa päiväkodissanne vanhempia?
- 2) Minkälaisia eroja osallisuudessa on eri vanhempien välillä? Onko yleisesti osallisuus samanlaista eri perheissä vai aivan laidasta laitaan?
- 3) Miten voisitte osallistaa vanhempia vielä enemmän?

Liite 5: Opaspaperi vanhemmille

OSALLISUUDEN POLKUJA

Kuinka olla osallisena arjessa?

1 PÄIVÄKODIN ALOITUS

Ennen päivähoiton aloitusta perheillä on mahdollisuus tulla tutustumaan päiväkodin arkeen ja nähdä, millaiset päivärutiinit meillä on. Tällöin pääsee myös tutustumaan varhaiskasvattajiin paremmin ja näkee, kuinka he tekevät töitä.

2 DOKUMENTOINTISEINÄ

Keräämme lapsenne ryhmän arjesta koostetta dokumentointiseinälle, joka sisältää esimerkiksi valokuvia, lähiaikoina laulettuja lauluja ja opittuja asioita. Dokumentointiseinä sijaitsee lapsenne ryhmän tiloissa, ja olette aina lämpimästi tervetulleita katsomaan, miltä lapsenne päiväkotiarkea on näyttänyt.

3 KOKO PERHEEN TAPAHTUMAT

Järjestämme säännöllisesti tapahtumia perheille, kuten äitienpäiväaamiaisia, Tärkeän aikuisen -päiviä sekä puuhapäiviä. Näissä perheet tapaavat muita perheitä ja varhaiskasvattajia paremmin.

4 KUULUMISET

Tuodessa ja hakiessa vanhemmat kohtaavat lapsen varhaiskasvattajat. Hakiessa lapsenne päiväkodista iltapäivällä, saatte kuulla lapsenne päivästä ja siitä, mitä lapsen ryhmä on päivän aikana harjoitellut ja puuhailut.

KESKUSTELUT

5 Kahdesti vuodessa on vasukeskustelut varhaiskasvattajien kanssa, joiden lisäksi vanhempien on aina myös mahdollisuus jutella varhaiskasvattajien kanssa kahdestaan tarvittaessa.